Selected Songs of

ELIAKUM ZUNSER

FOLKWAYS RECORDS FW 8738

Sung in Yiddish by Nathaniel A. Entin
with Marienka Michna at the Piano

M
1852
Z95
S464
1963

MUSIC LP

DESCRIPTIVE NOTES ARE INSIDE POCKET

cover designed by Irwin Rosenhouse

Selected Songs of Eli'akum Zunser

Shivas Zion / Dos Umshterbliche Folk 1 / Dos Umsterbliche Folk 2 / Die Bloom / Dos Lied fun Dig
Der Neunzehnter Yahr Hundert / Die Levoneh / Rochel Mivakoh al Boneho / Die Soche / Der Potchstover Pekel /
Dos Lied fun Eizenbahn / Der Aristocrat / Zu die Schteren / A Brief fun die Mutter Zion / Mein Gefühle

FOLKWAYS RECORDS Album # FW 8738
©1963 by Folkways Records & Service Corp., 121 W. 47th St. NYC USA

Selected Songs of ELIAKUM ZUNSER

sung in Yiddish by Nathaniel A. Entin with Merienka Michna at the piano

LIBRARY
UNIVERSITY OF ALBERTA

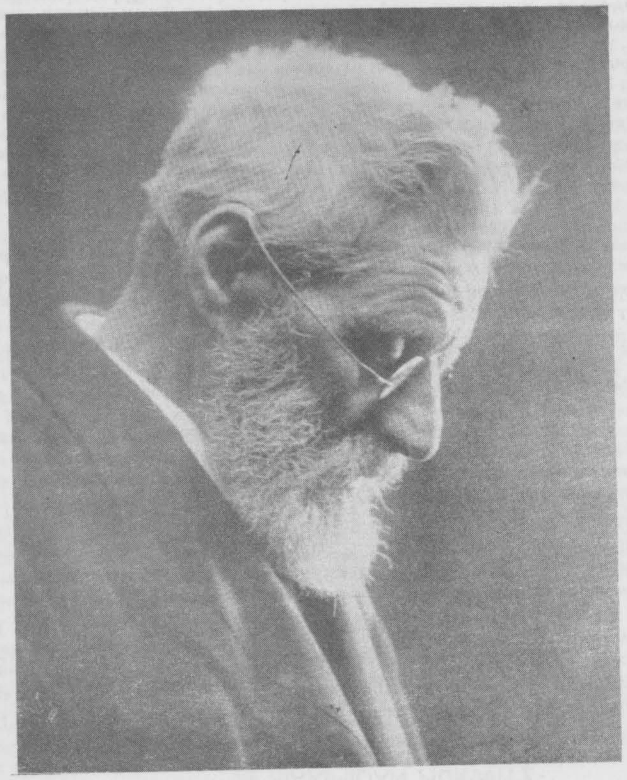

M
1852
Z95
S464
1963
MUSIC LP

By Abraham Cahan

The poetry of Eliakum Zunser is sometimes described as intellectual. If that were all that could be said about it, one would be at a loss to account for the immense fascination it had for the unintellectual masses. A similar query is suggested by a certain characterization of the music to which he set his lines. Composer and bard at once, he is said to have invested his verse in a species of recitative rather than in melody. But then common people, and more especially our common people, are passionate lovers of melody. Yet every new song that issued from Zunser's lips was sure to be hungrily seized upon by the multitude and to spread like wildfire over the ghettos of Russia, Poland, Galicia and Roumania.

To do justice to his unique genius, to appreciate the charm which his songs had for our people, one must be familiar with the combined effect of the text and music in them, with special attention to the peculiar witchery of the rhythm throbbing in both.

You would enjoy them separately, too. You would admire the pretty little parables he develops out of the simplest things of everyday life, the quaint moral to which he leads up his meditations, or the ardent love for Israel that glows in them. Likewise, you would admire the homelike, yet compelling cadences of his intonations on their own account. It is music of a high order. As for the appeal it has for me, it is heavenly music. If, however, you would realize the full spell which a song of Zunser's generally cast over a toiling shop girl or house-wife singing it as an accompaniment to her work, the poetic moods it would put her into, the intoxicating visions of beauty it would unroll in her mind, you must intone it as the great "wedding bard" Eliakum Zunser taught his unnumbered worshippers to do. The Zunser melodies which I remember best echo in my mind, in each case, as a vague, soulful recital of some ancient tale of woe and, at the same time, as a spirited argument in support of the particular bit of wisdom that forms the theme of the song.

Seemingly the height of simplicity and all but made up of accents of ordinary speech, I can never hum an air of his without succumbing to what impresses me as the magic mysticism of something hovering in the background.

Millions of Yiddish-speaking men and women sang his ditties and brooded over his thoughts long before terms like "Yiddish literature" or "Yiddish culture" were dreamed of. Thinking, singing and writing during a period when such things as Yiddish newspapers and other organs of publicity of modern times were utterly unknown, he achieved a popularity that would have been considered stupendous in our own day.

Eliakum Zunser is one of the most remarkable men I ever met. One of the scenes of my early youth which I cherish among the most precious gems in my memory is an occasion when I heard him perform some of his famous songs to the accompaniment of his then celebrated orchestra. That was in Vilna, in the latter part of the seventies. It was an evening of thrills for me and I beheld the entranced faces of the other members of the audience. A dense crowd was listening spellbound in the street outside. And for weeks and weeks afterwards I would often catch myself humming one of the tunes I had heard on that divine evening and evoking the never-to-be-forgotten image of the wizard of rhythm as he stood singing and beating time for his own voice as well as for the instruments.

Many years later I heard him at a concert at the Thalia Theatre in New York. The orchestra was, naturally, much larger than the one which accompanied his singing in Vilna in the seventies. As for Zunser's success, it was as great in the new setting as it had been in our old home.

We met occasionally, on East Broadway, where he owned his little printing shop and I had my office. We visited each other on several occasions and in one instance, we sang some of his early melodies together. A Gentile American was present, a literary man who had wanted to know the celebrated poet and whom I had introduced to him. As he watched us sing those wonderful melodies, our moist eyes telling a tale of yearning for olden times, the Anglo-Saxon was all but moved to tears as well.

Eliakum Zunser is one of the immortals in the history of Yiddish life. His marvelous gifts and enormous popularity, his original art and the unique character of the sway he held over the Jewish masses have secured for him a conspicuous place in the Pantheon of our popular literature.

SYNOPSIS

By MAXIMILIAN HURWITZ

INTRODUCTORY NOTE.—For a proper understanding and appreciation of the poems about to be summarized, it is necessary to bear in mind the poetic credo of Eliakum Zunser, that is, his conception of the poet's mission. This he himself has stated with characteristic lucidity in a certain passage in his remarkable autobiography, wherein he declares: "In my songs one could always hear the voice of the times. I always sought to give in my poems a faithful picture of the period I was living in. My aim was by means of my pen to influence my people more or less; and this, I believe, should be the only object of every writer and poet; if he has not this aim in view, all his literary effusions are not worth the ink wasted on them." Hence the poetry of Zunser is intellectual, moral, didactic, allegorical, and but rarely lyrical; hence, too, one will search in vain among his songs for a single poem of love, sensuous beauty, or nature. Indeed, the only passion he knew was a burning love for Israel and Zion; the only beauty he prized was moral beauty; and even when he sang of flowers and birds, or of inanimate objects, it was only as allegorical personifications of his beloved people, or else because they offered food for reflections on life and death and the vicissitudes of fortune.

And so, at a time when Russian Jewry hardly possessed a single newspaper, Zunser kept up a running fire of witty and penetrating comments on current events and developments, with many a sly dig at the fads and foibles and evils of the day, so that his songs have an additional value for us as social documents of that eventful age. But he was more than a shrewd observer of the passing show, more than a *censor morum*. Inspired by an overpowering love for his brethren, Eliakum Zunser became the voice of his people and in homely but glowing accents gave utterance to its joys and woes, its hopes and fears, and above all to the age-old longing for Israel's restoration to Zion.

"SHIVATH ZION"—THE RETURN TO ZION (1882). This is one of the most famous of Zunser's songs. It was written under very dramatic circumstances. The Jewish student youth of Russia, having become disabused of their assimilationist illusions by the outbreak of virulent anti-semitism following the accession of Alexander III, formed an organization known as "Bilu"—a word composed of the initials of four Hebrew words meaning, "House of Jacob, come and let us go"—for the purpose of establishing Jewish agricultural settlements in Palestine. And suiting the action to the word, many of them dropped their studies and emigrated to Palestine, where, after enduring incredible hardships and privations, they succeeded in establishing a number of such settlements. Now a party of these student pioneers, from Kharkov University, on their way to Palestine, passed through the city of Minsk, where Zunser was then living, and paid a visit to the poet, whose home was the rendezvous of the local Jewish intellectuals and Zionists. It is in honor of these young idealists homeward bound that the poet composed this stirring song, wherein Mother Zion, seeing through the windows of her desolate house the return of her long absent children, gives vent to her joy and welcomes them to her bosom. The third stanza, in which the poet compares the young Zionist movement to a rivulet destined to swell into a mighty river, has, as we know, proven prophetic. The song instantly became enormously popular, and contemporaries attest its magical effect on audiences and how potent a factor it proved in spreading the Zionist ideal.

"DOS UNSTERBLICHE FOLK"—THE ETERNAL PEOPLE (1885). (*Part One*). In this poem the author discourses on the immortality of Israel, who has seen mighty empires rise and fall, while he alone survives. Every nation passes through three stages: youth, middle age, and senescense, following which it disappears from the world. The Jewish people alone is an exception to this inexorable law of life. It, too, passes through these three states; but when it grows old, it is seized with fever and becomes rejuvenated. But what if the Jewish nation should begin to intermingle with, and become lost in, the other and mortal nations? That is not likely to happen, answers the poet, because God has instilled in the Gentile nations a hatred for the Jews which causes the former to repulse them whenever the Jews make any attempt at assimilation to their neighbors. But if all the nations hate the Jews, is it not possible that they will enact discriminatory laws making it impossible for the Jews to earn their livelihoods? No, replies again the poet, because God has endowed the Jew with resourcefulness which enables him to find means of subsistence where another nation would starve to death. But if the Jews are so hated by their neighbors, is there not danger that the latter may rise against them and destroy them? The answer is that that is why God has scattered the Jews all over the face of the earth, so that if they are attacked and exterminated in one country, those in other lands survive. For the same reason the Jew has been given the ability to adapt himself to any climate.

"DOS UNSTERBLICHE FOLK", ZWEITER TEIL—THE ETERNAL PEOPLE (*Part Two*). Since the Jew is immortal, the poet urges his people not to lose heart even in the face of their enemies' onslaughts—a veiled allusion to the pogroms then raging in Russia—nor to despair of the future. When waves of hatred threaten him, the Jew has learned to bend his back and allow them to pass over him, finding solace and strength in his religion and history. Israel has given the world the belief in one God; both Christianity and Mohammedanism have sprung from his loins, and some day the nations will realize how grievously they have wronged him, their benefactor. Nor must we despair if here and there a gifted Jew, under the stress of circumstances, strays from the fold and forsakes his heritage; for let but danger threaten his people and his old love for it will revive and make him rush to its defence, making use of the power and prestige which his very apostacy has placed in his hands to help them. Let the Jew, therefore be of good cheer, for whenever a Haman plots the destruction of the Jewish people, there arises a Mordecai who frustrates his evil designs.

"DIE BLUM"—THE FLOWER (1860). This is one of Zunser's best known songs. A lovely flower—Israel—lies withered and uprooted on a highway and is blown about by every wind. "Please pick me up, kind sire," the flower entreats every passerby, "and take me to the garden I once flourished in." But the thoughtless wayfarers pay no attention to the flower's plea, and even trample upon it, crushing its velvety petals. Finally a kind-hearted man comes along, who raises the flower from the dust, plants it where there is plenty of sunshine and rich soil, and watches over it tenderly, thereby causing it to bloom again. The song is a tribute to the liberal Czar Alexander II for the more humane treatment of the Jews inaugurated by him.

"DOS LIED FUN OIG"—THE SONG OF THE EYE (1851). The poet apostrophizes the human eye: "Tell me, eye, why do you shed tears when you laugh most heartily? What is the secret of your sorrow? The beauties of nature and art, the delights and enchantments of life, are all made for your enjoyment. You are at once the most prized and the most protected, yet you weep even when you laugh." The answer is that the eye is cursed with envy, or else with longing for that which is beyond its reach. The poet exhorts man to refrain from envy, to moderate his desires and ambitions, and to be content with his lot, if he would be happy all the time.

"DER NEINZEHNTER YARHUNDERT"—THE NINETEENTH CENTURY (1885) (*Part One*). A celebrated poem which marks perhaps the highest flight of Zunser's poetic genius. In it the poet surveys the nineteenth century and traces the rise and decline of the Haskalah movement —*i.e.*, the movement for secular education and western culture—among the Jews of Russia. Israel is represented as a wanderer from Asia who comes to Europe and stops at an inn, where he goes to sleep for seventeen centuries, remaining blissfully unaware of the world around him and of the insults and mockeries of his revilers and traducers. In the first half of the nineteenth century, however, his sleep is interrupted by the *Maskilim* (as the champions of Haskalah were called), who knock at his door and tell him that it is time to wake up because a new day—that is, the day of humanism and enlightenment—is dawning. At their advice, he pursues secular education, discards his Jewish traits and ways, extinguishes the lamp of his religion—for what need is there of a lamp when the sun shines high—and tries to fraternize with his Gentile neighbors, in the fond hope that they too have awakened, cast aside their prejudices, and are ready to receive him in their midst as a member of the same human brotherhood. But his hope is short-lived; for, when he ventures out of his room, he discovers that the other guests are still asleep, and when he tries to awaken them, he is beaten and ejected from the hotel as a disturber of the peace. Alas, the day of human enlightenment and brotherhood has not yet dawned! And now he regrets bitterly that he has extinguished the lamp that had illumined his path for centuries without number, and that might have relieved the present darkness and gloom.

"DIE LEVONAH"—THE MOON (1885). The moon, earth's nearest neighbor and traveling companion for countless aeons, bewails the things she sees happening daily here below—the wars, the bloodshed, the oppression of the weak and the poor and the disinherited. "These little microbes I see crawling around there—they call themselves men, I know not why—spend their brief lives in quarreling, intriguing, and trying to wrest from one another the earth which is God's gift to all of them." The moon prays for a cloud to appear and veil from her sight the deeds of horror and shame done here on earth.

"ROCHEL MIVAKEH AL BINEHO"—RACHEL WEEPS FOR HER CHILDREN (1862)
The sun sets in a blaze of glory and night veils the earth in darkness. The silver moon serenely sails the starlit skies, and all is solemnly still. Suddenly the silence is broken by the cries of a woman. It is Rachel weeping for her children, once so happy in their own land where they had lawgivers, kings, and prophets of their own, but now scattered all over the face of the earth and everywhere hated and oppressed. After describing their former happiness and present suffering, she cries out: "How long, O Lord, will you let them suffer thus?" The song is noted for its beautiful melody, its metrical felicity, and the beautiful description of a sunset and nightfall in the first stanza which in a few strokes evokes a mood of sweet melancholy.

"DIE SOCHE"—THE PLOW (1887). (The return to Zion)—among the most popular of Zunser's songs. In it the poet lauds the free life of the workers in the field and compares it with the terrific struggle for existence of the Jewish city dweller. In many witty passages he parallels the life of the petty Jewish artisan and trader, the housewife, the children, with the wholesome, carefree and invigorating life of the colonists in Palestine. He urges his people to give up the precarious struggle for a livelihood in the cities and settle as farmers in Palestine.

"DER POTSHTOVER GLECKIL"—THE POSTILION (1871). This poem, one of the most powerful ever written by Zunser, is a fine illustration of his happy faculty of finding food for the profoundest reflections in the most common objects. It was written on the eve of the Jewish New Year, 5632 (1871), shortly after the poet had lost his wife and all his children in the cholera epidemic of 1871. The bell of the mail wagon rings merrily as it rumbles into town, and the poet wonders what the mailman—the New Year—will bring. He laments the swift and inexorable march of the years, the briefness of life, and the evanescence of human glory, even the greatest. All our achievements are like driftwood on the stream of Time, which soon sweeps them into oblivion; and the same fate that has overtaken the preceding generations awaits us, too. The earth undergoes cataclysmic changes which destroy all forms of life and replace them with new ones, and thus the process of evolution goes on.

"DOS LIED FUN EIZENBAHN"—THE SONG OF THE RAILROAD (1870). This poem was inspired by the building of the first railroad in Lithuania. The poet compares life to a train, with its power, speed, set hours for coming and going, and arrangements for the accommodation of the passengers. We are but passengers on the train of life; each of us is assigned either to a luxuriously appointed and spacious compartment of the first or second class, or to an uncomfortable and overcrowded one of the third class; each of us, too, is permitted to travel only thus far and no farther; the human mind is the engineer, and religion, the safety-valve. Do not complain at the class you are made to ride in, or at the briefness of your journey or that of your near and dear ones, for everything is decreed by the Director of the railroad, whose ways are inscrutable to us.

"DER ARISTOKRAT"—THE ARISTOCRAT (1885). This was written shortly after the first wave of progress swept over Russian Jewry, bringing in its wake great disillusionment to those Jews who had counted so much on the Russification of the Russian Jew and the triumph of nineteenth century liberalism to solve the age-old Jewish question in the land of the Czars. The poem describes the sorrow and remorse of a rich Jew who has drifted away from his people, whom he despises and shuns. In his desire to appear a 100 percent Russian, he surrounds himself with Christian friends, servants, governesses and teachers, and brings up his children in complete ignorance of their race and spiritual heritage. But when a mob of Russian hoodlums pogromize the Jewish community and even pillage his own house—with the assistance of his Christian servants, and to the great surprise of his children, who naively ask, "Are we then also Jews?"—he realizes that his whole life has been a lie and returns to his brethren and fellow sufferers. The poem recounts his trials and tribulations as a homeless refugee and his final happiness as a tiller of the soil in Palestine, where along with hard toil he finds peace, security, plenty and contentment.

"ZU DIE SHTERN"—TO THE STARS (1885). The poet asks the stars (assuming there is life, and also human beings on them) in what state of development their civilization is. He laments the racial hatreds and national rivalries that drench the earth with blood, as well as the lust for riches, power, and pelf, and the lack of ethics in business and the professions. He points out that notwithstanding the spread of education, our jails are getting more and more crowded. He ends with a prayer for the early coming of the reign of universal peace, justice, and goodwill on earth, as foretold by the prophet Isaiah.

"A BRIEV FUN DER MUTTER ZION"—A LETTER FROM MOTHER ZION (1892). Mother Zion sends a letter to her children in America. She tells the Jews of America of the great sacrifices that the Jews of the Old World are making to rebuild Palestine, and how Jewish agricultural settlements, villages, and towns are springing up in the Holy Land, and appeals to them to join their less fortunate brethren in the effort to restore the ancient homeland of their people.

"MEINE GEFEELE"—MY FEELINGS (1886). This poem is perhaps the most lyrical that Zunser ever wrote. A sensative nerve, says the poet, binds him to his people so that his whole being vibrates in sympathy with his brethren, sharing their joys and woes, their glory and shame. He invokes God's mercy on His people, who, if they have strayed from the path of righteousness and forsaken His ways, have erred but humanly; and whatever the Jew's shortcomings may be, he should be forgiven in view of the heroic sacrifices he is making to restore his ancient homeland and settle there as a tiller of the soil. Here follows a passionate avowal of love and longing for Zion, reaching its climax in the twentieth stanza where the poet cries out: "Wings, oh, wings give me, that I may fly to thee, beloved Zion!"

SIDE I

Band 1

שיבת ציון

1

מה־זאת עיני תראינה !
כיונים תעופנה,
יוסף ובנימין, על דלתותי שוקדים ;
ראיתי את־לא פללתי,
בני אשר גדלתי,
מחמדי, יקירי, את־אטם פוקדים ;
הלפו שנות אלפים,
נואשתי כבר מחיים,
ואני שכולה וגלמודה, בני יצאוני ;
ספרו לי התלאה,
בגולה אתכם מצאה,
ושלום אחיכם בית יהודה, הלא תודיעוני.

2

אל תרגנו ואל תיראו,
כי דרכי אל נפלאו,
בטרם יאיר שהר תגדל השכת ליל ;
במצרים כזאת קרה,
אל־משה זעקו מרה,
להצם טרם כלה, עוד הגביר היל
צר יעות צדקתם,
ובזאת יהיש גאולתם,
גזל משפט יאלצמו עלות מעמק בכא ;
לולא יד מדהבה,
שבבו למעצבה,
ואבן פנה למוסדות עוד לא הונחה.

3

אויבי לי ילעגו,
כי שבי גולה שגו :
„המאלה מתי מספר עדנה תהיה לי ?
„ההם יבנו נהרסות ?
„ישכללו השתות,
„ירימו קרן ישעי, הודי והילי ?"

הביטו נהרות איתן,
כמעין קטן צאתן,
כהוט השני מפכים מים, עדי גאה יגאו ;
ופלגי מכל רוה,
אל פיהם יגיה,
ואלפי תרני צי אדיריו רום יתנשאו.

4

שובנה שנות קדומים,
שבתי לימי עלומים,
הלאה בגדי אבלי ! הבו מכללי !
נמלא כל ארמוני,
האח ! מה רב ששוני !
בני בגיל ותרועה, שבו לגבולי ;
פרי בטנה אם חובקת,
בדמעות גיל נושקת,
פה תחלצנה עצמותיכם אורחי קראי שם
בצלי שאננים,
תרוו מעדנים,
לשולהן זרים אל תצפו, בלתי ארוחת אם.

5

הן אלה שבי גולה,
יברך זכרם סלה,
פאר בית תחכמונם עתה יעזבו ;
משכילים בכל תושיה,
רבי העליליה,
על מזבח אהבת עמם את־נפשם יקריבו !
לשאת בעול משאה,
לסבל עמל ותלאה,
למען סקל כל אבני נגף וצורי מכשלה ;
לכנות עז חמתה,
כעזרא ותרשתא,
ושמם ינון כשם עזרא עד דור אחרון סלה.

Band 2

דאָס אונשטערבליכע פאָלק

1

צום וואונדער שטעהען אין מצרים די פיראמידען,
אייביגע מאָנומענטען אויסגעשטעלט ;
אָבער משה האָט דאן פאָרמירט א פאָלק אידען,
אַ לעבעדיגע פיראמידע אויף דער וועלט,
נאַציאָנען בליהען פאר זיינע אויגען,
שטייגען הויך אין דעם גרעסטען פלאָר ;
און ווי פוך, ווי רויך ווערען זיי צופלויגען,
און ער שטעהט פעסט פיערטהאלבען טויזענד יאָהר !
ווי זיין סוכה'לע אויף איהר שוואכע שטעלע,
וואָס שטעהט זיך צו א ווענטעל צוגעקלעפּט,
און זי לאכט אוים די גרעסטע ציטאַדעלע,
דען זי האָט אייביג זיי איבערגעלעבט.
ענדליך וועט די בוימעל ארויפשווימען פון אויבען,
צולעצט בלייבט גילטיג זיין וואָרט, און זיין שטים,
דען ער בלייבט אייביג, פונקט ווי זיין גלויבען,
ווי זיין גאָט, וואס ער גלויבט אין איהם.

2

יעדעס פאָלק האָט זיך איהרע דריי פעריאָדען,
איהר יוגענד, איהר מיטעל און איהר עלטער צייט ;
דאָן ווערען פערמאכט אויף אייביג איהרע לאָדען,
און זי פערגעהט שוין אין איהר עוויגקייט.
די דריי פעריאָדען געהט אויך דער איד אריבער,
פונקט ווי א מענש, פונקט ווי א נאציאָן ;
נאָר צו זיין עלטער טרייסעלט איהם דורך א פיבער
און דאן קומט איהם זיין יוגענד ווידער אָן.
ווי דער קערענדעל, וואס ווערט אין דער ערד בעהאלטען,
אזוי צופוילט דער איד אויך אויף דער וועלט ;
נאָר פלוצלונג שפראָצט א יונגער דור פון אלטען, —
קנאָספּען בליהען, ווי עס לאָזט נאָר אָפּ די קעלט.
זיין לעבען איז געוועקסעלט, מיט דערניעדער און
דערהויבען, —
נאָכ'ן ווינטער קומט שטענדיג זיין פריהלינג צו איהם,
בכן בלייבט ער אייביג, פונקט ווי זיין גלויבען
ווי זיין גאָט, וואָס ער גלויבט אין איהם.

3

ער איז געבויט ער זאל אייביג קענען עקזיסטירען ;
ער זאָל ניט אונטערגעהן ווי די פעלקער אלערליי ;
נאָר עס קען דאָך טרעפען אז ער וועט זיך אסימילירען
דאן מוז ער שטארבען גלייך מיט זיי.
דרום האָט מען א שנאה אריין געגעבען,
וואָס דאָס איז פאר זיין אייביגקייט א גליק ;
אַז, ווי ער וויל מיט זיי צוזאמען לעבען,
שטויסט מען איהם מיט שנאה אָפּ צוריק.
ווי ער וויל מיט די שכנים זיך פערגלייכען,
עסט און טרינקט צוזאמען ביי איין טיש,
נעהמען באלד די שכנים איהם אויסווייכען
ווי ר' עקיבא'ס משל פון פוקס מיט די פיש.
זיין היסטאָריע איז וואונדערבאר, איהר פיהרט
א האנד פון אויבען,
קיין פרעמדע בלוט זאָל זיך ניט צומישען אין איהם,
בכן בלייבט ער אייביג, פונקט ווי זיין גלויבען
ווי זיין גאָט, וואָס ער גלויבט אין איהם.

4

אָבער ווען די שכנים טראָגען אויף איהם א שנאה,
טאָ ווי וועט ער קענען צווישען זיי באשטעהן ;
מען וועט דאָך איהם מיט געזעץ פארצאמען זיין חיונה,
דאן קען ער פון הונגער גיך אויסגעהן.
דרום האָט מען אין איהם אריין געגעבען
אַ קראפט, וואו ער שפּייזע-שטאָף געפינט.
אז מען פארצאמט איהם אלע מיטעלם לעבען,
זוכט ער זיך זיין שפּייז-מיטעל פון ווינט.
מען זאָל איהם קיין שטעלע און קיין ערד ניט געבען,
דאָך זוכט ער זיך א פרנסה אוים.
און צאָהלט אין שול, און פאר זיין זוהן א רבי'ן,
און זיין טאָכטער געהט נאָך שבת שעהן ארוים.
אָן אנדער פאָלק וואָלט פון הונגער אויסגעהן אָדער
אין וועלדער רויבען, —
און ער שפּייזט זיך דורך ווען דער מויל-שלאָס היינגט
אויף איהם.
בכן בלייבט ער אייביג פונקט ווי זיין גלויבען,
ווי זיין גאָט וואס ער גלויבט אין איהם !

5

אָבער ווען די פעלקער טראָגען אויף איהם א שנאה
און ער איז מוטהלאָז, גאָר אָהן קראפט און מאָכט,
דאָן קען דאָך טרעפען אמאָל אין א מדינה
אַ בעפאָל און פארניכטען איהם אין איין נאכט.
דרום אויף זיין געשיכטע ליגט די פליכטען,
אַז דער איד מוז זיין צוואוואָרפען איבעראל,
אז אויב עס טרעפט מען וויל א פ ר ט פערניכטען,
בלייבט דאָך אויף דער גאנצער וועלט דער כ ל ל.
פיעל מאָל האָט מען א גליעד איהם אָפּגעשניטען,
דאָך האָט פון זיין צאָהל ניעמאלס געפעהלט ;
אַ קליין ווילע האָט ער שמערצען געליטען,
זיין עקזיסטענץ מוז בלייבען אויף דער וועלט.
אַ הייליגע שפראך איז איהם געגעבען פון אויבען,
פאר די צוואוואָרפענע גליעדער א י י ן ש פ ר א ך
און איין שטים,
בכן בלייבט ער אייביג, פונקט ווי זיין גלויבען,
ווי זיין גאָט, וואָס ער גלויבט אין איהם !

6

ווייל ער מוז וואוינען אין אלערליי אקלימען,
מוז שטענדיג זוכען פאר זיך אן אנדער אָרט,
האָט מען איהם געבויט אז ער זאל קענען שטימען
מיט יעדער לופט וואו ער בעזעצט זיך דאָרט. —
יעדעס פאָלק וואו עס ווערט געבאָרען,
דאָרט מוז עס זיין אייביגע יאָהר ;
בייט זי ערטער ווערט זי גיך פארלאָרען,
אַז פיעל דערציהט זי ביז צום פערטען דור.
דאָס האָבען שוין בעשלאָסען פראָפעסאָרען,
אַז דערמיט איז דער איד איינער אויף דער וועלט,
אַז וואו ער קומט איז ער דאָרט ווי געבאָרען,
אין די גרעסטע היץ, צו אין די גרעסטע קעלט.
די זעלטענע מתנה איז איהם געגעבען פון אויבען
ער זאָל קענען שטימען מיט יעדען אָקלים,
בכן בלייבט ער אייביג, פונקט ווי זיין גלויבען
ווי זיין גאָט וואס ער גלויבט אין איהם.

Band 3

דאָס אונשטערבליכע פאָלק

צ ו ו י י ט ע ר ט ה י י ל.

1

טאָ וואָס זעה אי ךדיר, מיין פאָלק אידען,
דו ביזט אראָפּ פון מוטה,
קענסט זיך ניט ענטשידען,
וואָס מיט דיר זיך איצטער טהוט.
דו זעהסט :
מען פרעסט,
מען פיהרט מיט דיר צו שטרענג ;
מען דריקט,
מען שטיקט,
מען שפּאַרט דיר אָן צו ענג.
האָסט געהאָפט : די ציוויליזאציע
וועט שטילען דיין געשריי,
דערקענען וועט יעדע נאַציע
אַז דו ביסט גלייך מיט זיי ;
דער פערשטאַנד
אין לאנד
וועט שטייגען זעהר הויך, —
און — „גלייך
מיט אייך,
האָב איך מיין רעכטע אויך.“
לסוף, — ווען אייראָפּא איז געבילדעט,
עס קלינגט די וועלט מיט איהר,
ווערט זי פלוצלונג אזוי פערווילדעט,
און שטעהט אויף געגען דיר.

2

דו האָסט אָן אלטע עצה,
אין לייד וואס דו זאָלסט טהאָן,
בויגסט נאָר איין די פּלייצע,
ווען כוואַליעס קומען אָן.
די וועל
וועט שנעל
אויף דיר אריבער געהן ;
בויג אויף
דיין גוף
בלייבסטו ווידער שטעהן.
דאָס איז דיין רפואה
וואָס דאָקטאָר-תלמוד הייסט :
אין צרות א ישועה,
אין פינסטערנים א טרייסט.
אָבער דערצו
מוזטו
גלויביג זיין ביז גאָר,
און א בליק
צוריק
דיין געשיכטע וויסען קלאָר.
אָבער צייט דו לאָזט דיין גלויבען,
דיין היסטאָריע ווייסטו ניט,
ווערט דיר דונקעל אין די שויבען
און דאָס הארץ פערוויסט.

3

דער ערשטער פון דיין אומה
האָט געוואוינט פון שטאָט צו שטאָט,
געלערענט מענשען קרומע
צו גלויבען אין איין גאָט
דער אסענם
פון מענש
האָט ער דיר דאן געשטעלט ;
און געשעצט,
צו לעצט
בלייבסטו אויף דער וועלט.
דו ביזט זייער זיידע
זיי וואקסען אין דיין שוים,
די צוויי רעליגיעס,ביידע
שטאַמען פון דיר ארוים.
מיט דער צייט
וועלען לייט
בערעכענען ביי זיך :
ווי שלעכט,
אומרעכט
מען האָט בעהאנדעלט דיך ;
ווי דו ביסט געוועזן א קרבן
פאר זייער שווערמעריי,
און וואָס דו ביסט ע ט ו ו אָ ס פערדאָרבען
ליגט די שולד אין זיי.

4

ווען כשדים און מצרים
פערראכטען דיר דיין ווערטה,
ווען בבל און פרסים
שטירצען דיר צו דר'ערד ;
ווען רוים
האָט שוין
דיין טעמפעל אויך פערברענט ;
דיין גייסט,
דיין דרייסט
האָט מען דריקען ניט געקענט.
עס קומען חשמונאים
פערפעסטען דיין נאציאָן,
עס שטעהען אויף תנאים
פערשטייפט דיין רעליגיאָן.
קיין קויל,
פיסטויל, —
פערשוואכט ניט דיין געפיהל.
דו לעבסט
און שטרעבסט
צו דיין גרויסען ציעל.
מעגסט מיט פרייד די קניפּלעך צעהלען
פון דיין לעבענס שטריק,
אַז די וואָס שיסען אין דיר קוילען,
שפרינגט ז י י אָפּ צוריק.

5

ווי די אידענע נעהמט פאַלייען
די שבת-גאָגעלאך,
עס פליהט ארוים די קלייען
די קערנער בלייבען דאָך.
עס דרעהט,
עס וועהט,
עס פאלט ארויף, אראָפּ.
דעם שערסט
פון גערשט
אָן דער זייט פאלט עס אָפּ.
אַז דער איד נעהמט זיך די מאָדע
די שכנים נאָך צוגעהן,
קומט באלד א פעריאָדע
וואָס טרייסעלט און מאכט ריין.
די ברוד
פון יוד

פון מולטער ווארפט ארויס ;
דער גריץ,
דער ניץ
פאלט צוריק אין שוים.
שווער מיין פאָלק איז דיר די ווילע, .
ליידסט און ווערסט פערשלאפט,
דערפאר די זריעה ווערט ניט קאליע
בלייבסט רק דויערהאפט.

6

און דאָס וואס ווערט פערשפרונגען
פון מולטערל אויף דר'ערד,
איז דערפון גערדרונגען
אַז דאָס האָט שוין קיין ווערטה.
ווער פיין,
מעג זיין
אין גרעסטען אומגליק,
עס ברומט
און קומט
אין מולטערל צוריק.
אַז ס'טרעפט איינס פון מיליאָנען
אַ קערענדעל פאלט אראָפּ,
מעגט איהר זיכער בעקאָנען,
אז ווייט פליהט ער ניט אָפּ.
פון נויט,
פאר ברויט
האָט ער דאָס געטהאָן,
טהוט גוטס,
בריינגט נוץ
זיין אלטע נאציאָן.

איהר זאָלט זיין נאָמען ניט בערויבען,
ער איז פון אונז א גליד.
ער קען זיין אין אן אנדער גלויבען,
דאָך בלייבט ער אַ א י ד !

7

טאַ זיי־זשע מיין פאָלק מונטער,
לאָז ניט אָפּ די וואָג,
די נאכט געהט באלד ארונטער,
עס קומט דיר אָן דיין טאָג.
עס בייט
די צייט
זי שטעהט ניט אויף איין שטעל ;
נאָך לייד
קומט פרייד
און שיינט דיר ווידער העל.
אין דיין גליק, דער גרעסטער,
האָט א המן ניט געפעהלט,
און באלד שיינט אויף א אסתר
וואָס מאכט דיר פריי דיין וועלט.
זיין סוף,
זיין שטראָף
בעקומט דיעזער אויך.
און דו
האָסט רוה
און שטייגסט ווי מרדכי הויך.
ווען פון המן'ס פאלען בלעטער,
עס ווארפט זיי הער און הין,
פירכטעסט דו ניט פאר שלעכט־וועטער
דו בלייבסט אייביג גרין !

Band 4

די בלום

1

וואו אלע פאָהרען אין מיטען וועג,
ליגט דאָרט א טייערע בלום ;
עס ליגט און פוילט איינינע טעג,
דער ווינט וואָרפט איהר אָרום.
זי שרייט און וויינט מיט גרוים געבעט :
פאָמעלעך, זעהט ווי איהר געהט.
האָט רחמנות, זעהט איהר צוטרעט
אַ בלום מיט א פּרעכטיגען קוויט ;
רחמנות האָט ווער,
קומט נאָר אהער
הויבט אויף אַ בלום וואָס זי גלאנצט,
טראָגט מיך אַהין,
פון וואָנען איך בין, —
וואו מען האָט מיר צום ערשטען געפלאַנצט.

2

אַז איך זעה איצט בלומען פון יעדער זייט
גיעסט פון מיר טרערען אַ טייך,
איך דערמאָן זיך מיין גליק פון די פאָריגע צייט,
עווען מיט אלע בלומען צוגלייך.
אין קייזערליכען גאָרטען ווען איך האָב געבליהט
און די זון האָט מיר ליכטיג געשיינט,
צעהנדליגע דיענער האָבען מיר געהיט —
טו זעה נאָר דעם סוף פון מיר היינט :
דער טרעט און דער קוועטשט,
צואווייקט און צונעצט,
די בלעטער אראָפּ פון קאָליר,
איך ליעג אויפ'ן מיסט,
דער רעגען ער גיעסט,
עס איז גאָר קיין רחמנות אויף מיר.

3

ווי די בלום וויינט דאָ און שרייט,
עס צונעהמט יעדען מענשען זיין הארץ,
קומט אָן א „מלאך" גאָר פון דער זייט
און הערט דאָ איהר שרייען, איהר שמארץ.
זאָג מיר, דו בלום, זאָג מיר דעם וואָרט,
צונעהמסט מיר מיין הארץ אָהן א ברעג ;
וואו ביזטו געוואקסען, ווי רופט מען דעם אָרט,
ווי קומסטו אהער אויפ'ן וועג ?
טהוט זי א געשריי :
אוי, ווינד איז מיר, וועה !
צי דו דערקענסט מיר שוין גאָר ניט פון פריהער ?
פון ירושלים בין איך,
א י ד רופט מען מיך,
האָב דו כאָטש רחמנות אויף מיר.

4

פאר צוויי טויזענד יאָהר ווען דו וואָלסט מיר זעהן,
בשעת איך האָב מיין מלוכה געהאָט,
וואָלסט זיך אליין פערוואונדערט ווי איך בין געווען,
די שעהנהייט פון מיין יעדער בלאָט ;
כהנים, לוים, גענערעלער אָהן א שיעור,
איך האָב דאמאלס שטאָלצירט אין פלאָר,

דאן האָט מען פלוצלונג אויסגעריסען מיר,
איך וואלגער זיך באלד צוויי טויזענד יאָהר.
וואו איך בין געוועןן
האָב איך רציחות געזעהן,
געריסען מיר גליעד פאר גליעד ;
געברענט און געשניטען
און נאָך מעהר צרות געליטען —
נאָר ווייל איך בין.אַ איד !

5

אַזוי האָט זיך אמאָל געוואלגערט דער איד,
ווי די בלום אויפ'ן וועג מיט איהר צוועט ;
דער נעהמט צו זיין כבוד, דער רופט איהם „זשיד",
דער מיט די פיס איהם צוטרעט,
און ער האָט שוין פערלאָרען זיין מוט און זיין טרייסט,
פערלאָרען זיין קראפט און זיין מאכט,
מעהר ניט אמונה. דאס איז נאָך זיין טרייסט
אין דער לאַנגער פינסטערער נאכט.
אַך, מיין הארץ
פלאצט מיר פון שמארץ,
דו האסט דאָך אמאָל אויך געבליהט ;
אַזאַ שעהנער צוועט
יעדערער טרעט,
ווי האָט מען עס קיין רחמנות ניט.

6

ווי נאָר דער „מלאך" הערט איהר דאָ דערמאָהנען
איהר אלטען יחוס פון ציון,
זעצט ער איהר צווישען אלע וואָזאָנען,
זי הויבט ווידער שוין אָן צו בליהען,
און ער טרייסט איהר מיט מיטלייד : וואָש אָפּ דיינע טרערען,
די זון הויבט דיר אָן שוין צו שיינען,
איך וועל דיר חלילה ניט שטערען,
איך וועל דיר נאָך פוצען און פיינען.
פרעגט זי ביי איהם :
זאָג מיר דיין שם,
לאָמיך וויסען דעם נאָמען פון זיי.
ענטפערט ער איהר :
דער נאָמען פון מיר.
איז אלכסנדר קייזער פון ראָסיי.

Band 5

דאָס ליעד פון אויג

1

זאָג מיר, דו אויג, איך פרעג נאָר דיר,
דו ביסט דאָך געשעצט אין דער וועלט.
ביסט טייער, ביסט איידעל, ביסט שעהן אָהן א שיעור,
ביסט גלייך ווי א פענסטער אין געצעלט.
דו שטעהסט איהם אין קאָפּ ווי אַ פיקעט אויפ'ן טורעם,
פון שטיינער, פון גריבער ביסטו איהם אַ שירעם.
ביסט קלאָר ווי קריסטאל, ווי דימענטען פיין,
איידעלער פון די אויג קען שוין ניט זיין.

רעפריין :

טאַ זאָג מיר, דו אויג, וואָס איז מיט דיר דער מעהר,
אז ווען דו לאכסט מיט גרויס פרייד רינט פון דיר
אַ טרעהר.

טאַ זאָג מיר, דו אויג, א. ז. וו.

2

ווי שעהן, ווי רייך דו זעהסט אוים אין גאַנצען,
ווי א דימענט אין א גאָלדענעם רינג.
דער שוואַרצאפעל אין מיטען טהוט אין דיר טאַנצען,
עס לויפט און בעטראַכט אלצדינג.
קיין פויגעל, קיין קויל לויפט ניט ווי דו,
געשווינדער פון אלע, דו אויג, ביסטו.
אומעטום א בליק און גלייך בעטראַכט,
ווער פערמאָגט עס, ווער קען עס, ווער האָט עס
די מאַכט.

רעפריין :

טאַ זאָג מיר, דו אויג, וואָס איז מיט דיר דער מעהר,
אז ווען דו לאכסט מיט גרויס פרייד, רינט פון דיר
א טרעהר.

טאַ זאָג מיר, דו אויג, א. ז. וו.

3

פאָר וועמען איז טהעאטער מיט אלע אַקטיאָרען,
שפּילען ראָלעס א פּראַכט.
פאָר וועמען איז זיידענס אין אלערליי קאָלירען,
אין דעשענעס אין צווייגען געמאַכט.
פאָר וועמען איז בלומען וואָס וואַקסען אין גאָרטען,
אַנגענעהמע רויזען, וואָס געפינען זיך דאָרטען.
דעם בלינדען מענשען נוצט דאָך עס ניט,
נאָר פאָר דיר, דו אויג, פאָר דיר איז דאָס גוט.

רעפריין :

טאַ זאָג מיר, דו אויג, וואָס איז מיט דיר דער מעהר,
אַז ווען דו לאכסט מיט גרויס פרייד רינט פון דיר
אַ טרעהר

טאַ זאָג מיר, דו אויג, א. ז. וו.

4

די געמאָהלטע פּאַקאיקעס אין אלערליי קווייטען,
פאָר וועמען איז מעהר ווי פאָר דיר.
די טייערע בילדער וואָס קאָסטען דוקאָטען,
געזיכטער אויף געגילטען פּאַפּיר.
פייער צום לייכטען, גאַזע צום ברענען, —
אלע זעהען דיר און דו זעהסט יענעם,
אָהן דיר איז דער מענש געצוואונגען אין פּרעס,
ווען די אויג פעהלט, חלילה, איז ער גלייך צו אַ מת.

רעפריין :

טאַ זאָג מיר, דו אויג, וואָס איז מיט דיר דער מעהר,
אַז ווען דו לאכסט מיט גרויס פרייד רינט פון דיר
א טרעהר.

טאַ זאָג מיר, דו אויג, א. ז. וו.

5

זילבער פּערעל, טייערע בריליאַנטען,
פאָר וועמען איז מעהר ווי פאָר דיר.
נייע מאָדישע קליידער וואָס טראָגען נאָר פראַנטען
אין פערגעניגען פון געמיינעם ביז דעם גביר.
פון אַ שעהן ליעב קינד, ווער האָט הנאה,
דעם שמייכעל, די מינע, די איידעלע המצאה, — —
אין אלע תענוגים וואָס קומט נחת צו
ווער קוקט עס, ווער זעהט עס מעהר ווי דו, —

רעפריין :

טאַ זאָג מיר, דו אויג, וואָס איז מיט דיר דער מעהר,
אז ווען דו לאכסט מיט גרויס פרייד רינט פון דיר
אַ טרעהר.

טאַ זאָג מיר, דו אויג,

וואס איך האב דעם לאמפ פערלאשען,
וואלט דער לאמפ נאך ברענען,
וואלט איך לעזען קענען,
וואלט דערווייל פערגעסען נויט. —
אמונה האב איך פערטריבען,
אין פינסטערניס געבליבען;
ווען זי לייכט אין הערצען,
ווערט לייכט אלע שמערצען,
פעהלט זי — איז ערגער ווי דער טויט!
אומזיסט וואס איך האף
אויף דעם זיסען שלאף,
קיין מינוט קען איך האלטען די אויגען פערמאכט. —
איך טרעף שוין ניט גאר
צו מיין קארידאר,
אך, ווי איבעל, ווי סקוטשנע, ווי לאנג איז די נאכט!

4

דער זעלביגער דיענער, וואס איך האב פון איהם
דעם קלאפ געקראגען,
האט אויפגערייצט אויף מיר אין אכסניא אלע געסט,
פאר דעם ווירטה זעלבסט רכילות האט ער אויך
אנגעטראגען,
אז איך בעאונרוהיג די אורחים, פארנעהם נאך זייער קעסט.
מען האט מיר שוין באלד געזאגט גאנץ אפען,
אז איך בין אין אכסניא אלעמען צו לאסט, —
איך בין א נאכט-וואנדלער, זיי ווילען שלאפען,
בכן איז ישראל אן איבערגיער גאסט.
פלוצלונג פון די זאאלען
איז מען מיר בעפאלען,
געווארגען און געביסען,
אלעס אויף מיר צוריסען,
מיין געלט פון טאש נאך אויך בערויבט.
עס ווערט נאך אלץ ניט שטילער
די מויל פון מיינע בילער,
געמאכט מיר פאר א זינדער,
איך קוילע פרעמדע קינדער,
און אלע ליגענס ווערט געגלויבט.
איך ווייס ניט קיין פריטשינע,
פון וואנען שטאמט די שנאה?
פאר קעסט און פאר נאכטלעגער
צאהל איך, ווי מיינע שלעגער,
ווארום ווער איך מיינע רעכטע אן?
ביטער איז דעם שוואכען
עלענד אין אלע פאכען,
ניטא ווער עס זאל שרייען:
„אה, דו מערדער קין
וואס האט הבל דיר געטהאן?“

די לבנה

איהר אנבליק אויף אונזער ערד.

1

צווישען די שטערען, די מיליאנען פלאנעטען,
וואס שוועבען און פליהען, אין אונבעגרענעצטען פלאץ,
צווישען די זונען, מיט די טויזענדער קאמעטען
וואס קיינער דערגעהט ניט זייער מאס, זייער שאץ;
צווישען די אלע, בעמערק איך א שטערען,
גרוים ווי א פויסט „די ערד“ רופט מען דאס;
אויף דעם קליינעם קערפער קריכען דארט מילבען,
זיי רופען זיך „מענשען“, איך ווייס ניט פאר וואס?
דען שוואך זיינען זיי ווי א פליג;
און לעבען א גאנץ קליינע צייט,

מען וואלט נאר געקענט,
וואלט מען מיך געברענט,
דערפאר וואס איך האב מיך פון שלאף אויפגעוואכט. —
און דא פון מינוט
ווערט ערגער, ניט גוט,
גוואלד, ווי גרויזאם, ווי לאנג איז די נאכט!

5

מען פלעגט פון מיר ווען לאכען,
אין צייטונג הוזק מאכען,
וואס קימערט מיר — מען זאגט „דוראק“?
צייט איך בין אויפגעשטאנען,
און האב א בוך פערשטאנען,
שרייט מען שטארק פון שנאה:
איך שאד צו דער מדינה,
און שפיר שוין גאנץ אפט א קולאק.
איך האב שוין קיין מאכט,
פון דער שרעקליכער נאכט,
עס קעהרט מיר מיין מח, פון אומגליק, פון פלאג,
פינסטער און שטום,
און שונאים ארום,
גוואלד, ווי דערלעב איך עס זאל שוין זיין טאג.
יעצט זעה איך ריכטיג, שיער א פאלשע נבואה,
עס האט בעגייסטערט מיינע וועקער צו וועקען מיר
אין מיטען נאכט,
אויף איינצושלאפען ווידער איז שוין ניטא קיין רפואה,
אך, ווי פערצווייפעלט, ווי אומגליקליך זיי האבען מיר
געמאכט!
איך האב קיין צייטונג געלעזען, קיין בוך ניט
פערשטאנען,
האט ווער פון מיר געלאכט, האב איך אויך ניט געוואוסט.
אין צעהן גילדען א וואך איז מיין הוצאה בעשטאנען,
אויף צו פערלעבען טויזענדער, האט זיך מיר ניעמאלס
געלוסט;
צייט איך נעהם מיך בילדען
פליהט ווי פוך מיין גילדען,
מען מוז שוין ברייטער לעבען,
אין גימנאזיום קינדער געבען,
שפארען קען איך ניט פון זיי. —
געוואוינט צום לוקסוס שטענדיג,
ווערט עס אלץ נויטווענדיג,
די קוואלען ווערען חסר,
זוך איך וואס ניט כשר,
ווערט נאך גרעסער דער געשריי.
ווי ביטער איז מיין לאגע,
צייט די יודען פראגע;

Band 7

פערברייגנען די ווילע אין קריעג,
אין קנאה, אין שנאה, אין שטרייט;
דער שטארקער דעם שוואכען בערויבט,
ניטא גאר קיין יושר ביי זיי —
איך ווער פון די קולות פערטויבט,
פון די טויט-קרעכצען מיט דעם געשריי!

2

נאך איידער דער ערד-קויל, איז געווען בעזעסען,
ווען עס וואר קיין ים, קיין בארג, קיין בוים,
ווען זי וואר א קויל פייער, און דער וואלקען פלעגט
איהר לעשען,
בין איך שוין געפלויגען מיט איהר גלייך אין רוים.
פון איהר ערשטען מענשען איז שוין ארוים א קין,

6

ווי וואלט דער מענש וויסען ווען טאג און ווען נאכט,
ווען דו וואלסט איהם ניט אנגעזאגט
ווען די זון, די לבנה לייכט לויטער א פראכט,
ווען ווען זיי א וואלקען פערשלאגט.
דער קאלירטער רעגען-בויגען וואס וואונדער צו זעהן,
דער פייערדיגער בליץ וואס גיט פלוצלונג א ברען,
די זון, די לבנה מיט די פרעהליכע שטערען,
פון וואנען וואלט ער וויסען ווען ניט דעם אויג'ס
ערקלעהרען.

רעפריין:

טא זאג מיר, דו אויג, וואס איז מיט דיר דער מעהר
אז ווען דו לאכסט מיט גרוים פרייד, רינט פון דיר
א טרעהר.
טא זאג מיר, דו אויג, א. ז. וו.

Band 6

דער ניינצעהנטער יאהרהונדערט

1

פון אזיע אין איירא פא בין איך אין אכסניא פארקראכען,
האב זיך אויסגעמאשטשעט שלאפען, אין א שמאלען
קארידאר;
צו קאפען אמונה, אונטער'ן זייט בטחון,
און האב אפגעדרעמעלט זיבעצעהן הונדערט יאהר. —
הארט און קאלט, צוניופגעקארטשעט אין איינעם,
נאר דער שלאף מאכט פערגעסען גליק און אסטראג,
איך האב אין שלאף ניט געשפירט מיין שטאנד
דעם געמיינעם,
פלוצלונג מען שרייט: „שטעה אויף! עס איז שוין טאג!“
פריינד פון אלע עקען
האבען מיר גענומען וועקען,
מאספים און החלוץ
און בכורי עתים,
מענדעלזאהנ'ס קאמפאניע מיט;
דער „תעודה“ מיט א האמער
שטעהט און קלאפט אין קאמער,
יש"ר, רעגינא, ערטער,
לעטערים, לוצאטא,
זינגען מיר א מארגענס ליעד.
זיי פלעגען דאמאלס זאגען:
— „עס הויבט שוין אן צו טאגען,
אלע אורחים
זיינען אויפגעשטאנען,
זיי ווארטען נאר אויף דיר מיט טהעע“.
— „זעה, ווי אלע נאציאנען
ווילען דיר פריינדליך קאנען,
זיי נאר ניט פערווילדעט,
גלייך מיט זיי געבילדעט,
האסטו רעכטע גלייך מיט זיי“.
— „זאל שוין דיין שלאף
נעמען א סוף,
גיב נאר א קוק צום הימעל ארויף!
וואס ליעגסטו אין שמוץ,
נעהם זיך צו נוץ,
עס איז גרויסער טאג, ישראל שטעה אויף!“

2

איך האב אויסגעריבען די אויגען, בעטראכט גלייך
דעם הימעל,
עס האט מיר געדוכט, אז מען זעהט שוין א שיין,
פון טעלעגראפען, פון באהנען איז אין איירא פא א
טומעל,
די גאנצע פאליטיק שיינט פיינער צו זיין. —
רוים די פאנאטיטשקע, מיט איהר דעה די ברייטע,
האט איהר איירא פא געלעגט ביי איטאליען אין זאלאג,
נאפאלעאן דער ערשטער, האט שוין לאנג געמאכט
פליטה,

איבעראל הומאניזם, — עס איז שוין באלד טאג.
באלד זיך איינגעוואשען
מיט זייף פון בילדונגס-קלאסען,
מיט צוויי ראבינער שולען —
און מיט גימנאזיום
בילדונג, עקסטרא פארווערטס געהט. —
די זשופיצע מיט די האקען,
די דעליע מיט די שטראקען;
אראפ די אלטע שמאטעס,
איך בין אוים פאנאטיש;
איירא פעאיש אויסגעקליידט. —
איך האב שוין אויך יוריסטען,
דאקטוירים און ארטיסטען,
כודאזשניקעס די גרעסטע,
רעכענער די בעסטע
און מאגיסטערס אהן א סוף. —
דער „לאמפ“ וואס ברענט אין ווינקעל,
פערדרעהט, געמאכט איהם טונקעל;
וואס נוצט דער לאמפ פון גלויבען,
בשעת די זון שיינט אויבען?
ווי קומט עס צו א פילאזאף?
דעם תלמוד פערהאסט,
די פרייהייט פער'קנס'ט,
פאר פרייהייט געגעבען דעם גייסט מיט דעם גוף.
און צייטונגען פול,
מאכען מיר דול:
„עס איז גרויסער טאג, ישראל שטעה אויף!“

3

ווארטענדיג אויפ'ן פריהמארגען, געהט אפ א האלבער
יאהרהונדערט,
איך וואנדעל אין דער פינסטער, געקוועלט און געפלאגט!
אויף מיינע פריינד די וועקער, ווער איך שטארק
פערוואונדערט,
וואו איז דאס דער טאג, וואס זיי האבען געזאגט? —
שווארצע וואלקענס, געדיכטע שטיקער אלע,
אין שוידערהאפטע פארמעס, איך געה שיער אראפ
פון זין!...
די שוועבט מיט עלילת-דם, די מיט א „קניגע-קאהאלע“,
און דא ציהען זיך שטיקער צו רומעניען אהין! —
פון גרויסע שרעק און קומער
געה איך צוריק אין צימער,
איך הער קיין שאשק, קיין מינדסטער, —
נאר דורך חושך, פינסטער...
פאלען פאל איך וואו איך טרעט!
איך בלאנדזשע צו די געסטע,
איך הער נאר כראפען פעסטע,
איך פרואוו דעם דיענער (ביסמארק) וועקען,
קריג איך מיט א שטעקען,
ער האט מיר גלייך דעם קאפ געפלעט.
עס האט מיך באלד פערדראסען,

וואָסערע פּים צוטרעטען דיך היינט ?
דו, באַרג מוריה ! דו הייליגער אָרט !
אַ מחמד׳אַנער „מעטשעט“ שטעהט גאַר דאָרט !
די גאַסען שטעהען שוין פּוסט,
די וועגען זענען פערוויסט,
אין כרמל קיין בלומען בליהט,
די טהורעמס גלאַנצען שוין ניט !
די כהנים וואָס האָבען געשטיצט,
די נביאים — וואו זעה איך זיי איצט !
וואו איז אייער קרוין, אייער רייך ?
וואָס איז היינט געוואָרען פון אייך ? !

4

איך קוק איצט אויף ירושלים ביי׳ם מערב-וואַנט,
איך זעה דאָרטען מיינע קינדער ווי קוילען שוואַרץ,
זיי שפּאַרען אַן די קעפּ אויף די דאַרע הענט,
און אַכצען, און קרעכצען, אז עס פערקוועטשט דאָס האַרץ !
ניטאָ אין ירושלים קיין בוים, קיין שטיין,
וואָס איז ניט געווען נאָס פון מיין קינדס געוויין !
מיין קינד צו דריקען איז א קינדער-שפּיעל,
וואו מען שיסט — איז דער ציעל !
פון מאָלדאַוויע הער איך א געשריי,
מיין קינד שרייט דאָרט, — אוי ווען !

פון אַראַביען שרייט ער „ניט גוט“ ! —
מען פערגיסט דאָרט ווי וואסער זיין בלוט !
פון אַזיען שרייט ער נעבעך „שלעכט !“ —
דאָרטען געפינט ער קיין רעכט !
אין פּרס בעוויינט ער די ערד,
דאָרט טהוט מען מיט זיי ווי מיט פערד !

5

אין הימעל די טויזענדער שטערען,
בעוויינען אלע מיין קינדס אומגליק !
די אלע בוימער גיסען טרעהרען,
די פויגעלעך ענטפערען אויך צוריק !
נאָר דאָס האַרץ פון דיינע פיינד איז פערשטיינט,
דער אומגליק האָט זיי דאָס האַרץ פערשפּארט !
דער קראָקאָדיל, דער אכזר, טרעפט אויך ער ווייגט,
נאָר דיינע שונאים׳ס האַרץ איז ווי אייזען האַרט !
אַך, גאָט ! — ענטפער שוין מיר !
זאָג שוין — פיעל איז דער שיעור
צו ליידען, א דור נאָך א דור,
אין צרות — צוויי טויזענד יאָהר !
איהר, שטערען, זאָגט מיר, — אויב איהר ווייסט,
איז דען אייביג פערלאָרען מיין טרייסט ? !
אוי, ניין ! איך שפּיר נאָך, איך שפּיר !
אַך, גאָט, ענטפער שוין מיר !

Band 2

די סאָכע

כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב וגו׳
עוד אשיבך באהלים בימי מועד.
(הושע י״ב ח׳ י׳)

1

אין סאָכע,
ליגט די מזל ברכה,
דער וואהרער גליק פון לעבען,
קיין זאך מיר ניט פעהלט.
עס קומט דער פריהמארגען,
איך דארף ניט לייהען, באָרגען,
דער מוח דארף ניט זאָרגען,
אויף טאָג הוצאות געלט,
עס איז אָנגעגרייט אויף ווינטער,
אַ זאַסיק א געזונטער,
איך זייה איך שנייד גאַנץ מונטער,
פריי אין גאַטעם וועלט.

2

פון רייכען,
ווער קען זיך צו מיר גלייכען,
ווער לעבט רוהיג, גליקליך,
ווי איך, בויער אין פעלד.
גיט נאָר גאָט דעם רעגען,
פיהל איך גליק און זעגען,
איך פיהר שוין סנאָפּעס-וועגען,
חיונה פאר דער וועלט,
איך טהו לייט ערנעהרען,

מאַרק-לייט און שפּייכלערען,
שיעפערס, קאָמיסיאָנערען,
און כשר איז מיין געלט.

3

פון מאָדעס,
האָב איך קיין הכבדות,
ווי אין שטאָט פערלעבט מען
מעהר פיעל מען פערדינט,
א שטרוי-הוט און א סוויטע,
טראָג איך אָפּ א שמיטה,
און מיט די זעלבע שיטה,
פיהרט זיך מיין געזינט.
דער סערפּ איז מיין קאסירער,
דער האָן — מיין רעפּוטירער,
די זון איז מיין צייט-פיהרער,
מיין פעכער איז דער ווינט.

4

דער קרעמער,
מוז באָרגען יעדען נעהמער,
און מוז נאָך קאָנקורירען,
און לייזט אויף פינף פּראָצענט.
פון וועקסלאך, טערמינען,
דאָרט דער מאָרך, דער זינען,
אין קראָם קען ער געפינען,
„נשאר“ פול די ווענט ;
איך דארף ניט קאָנקורירען,
קיין וועקסלען רעגולירען,
קיין בוך פון חובות פיהרען, —
מיין באנק איז די הענט !

ווערלכער האָט פערגאָסען זיין ברודער׳ס בלוט ;
און הבל׳ס גוואלדען הער אך ביז איצט שרייען,
ווייל די קינדער געהען אין זיין מארשרוט.
וואָס איך זעה זיך אָן פון די דריי :
פון ליעבע, פון כבוד, פון געלט,
נאָך זיי געהט האמבאָג, מערדעריי,
און מאכען נאָר חרוב די וועלט !
דער דערשלאָגט דעם מיט זיין פען,
דער טאקע פראָסט מיט דעם שווערד —
איך מוז עס געהן נאָהענט און זעהען
מיט בלוט ווי מען פארבט עס די ערד !

3

וואָס איך זעה ביי די ·מילבען, זייט טויזענטער יאָהרען,
זיי קענען זיך ניט צוטיילען מיט א פרייע שטיק ערד ;
דאן זיינען ריטער און קעניגע געוואָרען,
עראָבערען פעלקער, דורך ביקס און דורך שווערד ;
די ווערען פרינצען, די אונטערטאָנען,
איבער טויזענדער לייבקנעכט — א י י ן אַריסטאָקראַט ;
דער איינער אויף לוקסוס, פערשווענדעט מיליאָנען,
די האָרעווען און שאפען — און קיין ברויט ניט צו זאַט !
אין איין לאַנד וואָס איך זעה זיך אָן
וואָס דאָרטען צוטהוט א טיראַן :
בעשאפט זיך אַנ׳אינקוויזיציאָן,
בלוט פלייצט דאָרט ווי פון א קראַן,
די בעסטע לייטע ווערען געשטיקט,
דאמען ברייגגט ער אין גרויס נויט ;
נאָך סיביריען ווערען זיי פערשיקט,
און לאָזט זיי פערשמייסען אויף טויט.

4

דאָרטען צוקריגען זיך צוויי דיפּלאָמאַטען :
מען האָט מיט א וואָרט זיין קייזער בעריהרט,

ווערט פלוצלונג „נאַבאָרען“ א קינד פון א טאַטען,
מיליאָנען ווערען דאָרט צום שלאַכט-פּלאַץ געפיהרט,
דאָרט שניידט מען מענשען גאַר אָהן רחמנות,
דאָרט קייקלען זיך קעפּ, די בלוט איז נאָך הייס,
דאָרט קלאָגען יתומים, דאָרט שרייען אלמנות,
דאָרט זעטיגען זיך פייגלעך מיט זייער טאָטענס פלייש !
די הרוגים צעוואָרעמט די זון,
דען ווער וועט עס קוקען אויף זיי ? !
די לופט ווערט פערדאָרבען דערפון,
עס צעלייגט אין שטעדט מענשען ווי היי !
וואָס האָסטו מיך גאָט איינגעבויגט,
איך מוז געהן אזוי נאָהענט צו דר׳ערד ?
איך זאָל זעהען ווי עס ווערט דאָ צעלייגט
אַ האלבע מדינה פון שווערד ! —

5

איך קען עס אויך ניט צוזעהן די גרויסע רציחות
וואָס א טיראַן צעטהוט איצט, איבער א שוואכע נאַציאָן,
וואָס איך געדיינק נאָך איהר ייִדען, איהר אדעל,
איהר יחוס
ביז דוד, ביז משה׳ן, ביז אברהם׳ען אָן.
פון פרעה׳ן אַ ערשטען, וואָס זיי האָבען צעליטען !
פון כשדים, פון בבל, עמלק, אַרם ;
פון רוים, פון שפּאַניע, געברענט, געשניטען
און ביי דיעזען טיראַן נאָך עד היום !
דעם נאָמען האָט ער זיי פארשוועכט,
און טרייבט זיי ארום אויף דער וועלט,
ער גיט זיי קיין מענשליכע רעכט
און זויגט זייער בלוט, זייער געלט !
געפינען קיין רעכט אין געריכט,
וואָס אונגלויבליך, קען זיי אלץ געשעהען —
איהר וואָלקען פערדעקט מיין געזיכט,
איך קען די ר צ י ח ו ת ניט זעהען ! —

SIDE II

Band 1

רחל מבכה על בניה

(דער מוטער רחל׳ס געוויין)

כה אמר ה׳ קול ברמה נשמע נהי בכי
תמרורים רחל מבכה על-בניה מנאה להנחם
על-בניה כי איננו (ירמיה ל״א מ״ו).

1

די זון האָט אָנגעוויזען אין מערב זייט,
מיט די רויטע פלאמען, אז זי נעהמט אבשייד,
און די נאָכט מיט איהר פינסטערקייט,
האָט אָנגעטהאָן די ערד אין א שוואַרצע קלייד.
די וועלט מיט איהרע לייט שוויינען שטום,
די נאַטור שלאָפט — סאַי בערג, סאַי טהאָל,
די לבנה געהט זיך גאַנץ שטיל אַרום,
פון די שטערען הערט מען אויך קיין קול ;
נאָר א שטימע די שטילקייט צושלאָגט,
א קול פון א פרוי וויינט און קלאָגט,
מיט די פידעל שפּיעלט זי נאָך צו
אַ טראַגישע מעלאָדיע ;
פון איהר ניגון, פון איהר געוויין,
קען די כוחות אויסגעהן,
און שרייט נעבעך פון איהר געצעלט :
— פערוואָגעלט בין איך אויף דער וועלט !

2

אַ קורצע צייט האָב איך נחת געהאַט,
בשעת גאָט האָט אייך אין אייער לאנד געשטיצט ;
דער מזבח איז געווען מיט קרבנות זאַט,
די כרובים מיט די פליגלען האָבען אייך בעשיצט,
דוד׳ס קינדער אין א קרוין געקליידט,
דער כהן גדול אין זיין קאָסטיום,
און די סנהדרין — ווי א געפלאנצטער בייט,
און דער בית-המקדש — ווי א פריהלינגס-בלום !
דריי מאָל אין יאָהר אין דער צייט,
געקומען פון נאָהענט און פון ווייט :
דער ברייגגט קרבנות צום שלאַכט,
און דער האָט ביכורים געבראַכט !
לוים האָבען מיט כלים געשפּיעלט,
דער איד האָט זיך הייליג געפיהלט,
די גאסען מיט פרעהליכקייט זאַט, —
דאַן האָב איך נחת געהאַט !

3

אָבער ציון האָט פערלאָרען איהר פערגעניגען,
איהר מאַיאָנטעק פערשפּיעלט אין קאָן ;
דער אָרט „בית-להם“, וואו מיינע ביינער ליגען,
געהט שוין אין אבלות אָנגעטהאָן !
דו, באַרג לבנון ! דו, גוטער פריינד !

צי א גוטען טאָג, צי א שלעכטען,
צי עס טונקעלט מיר, צי עס שיינט,
אבי דער היינט ווערט א נעכטען
און דער מאָרגען ווערט א היינט.
די זייגערס רק,
זיי קלאפען טאַק,
דאָס גיט מען אונז א וואונק, אז דער לעבען פליהט,
דער פאָטשטאַליאָן
זאָגט אונז אָן:
ברידער! די צייט איז קורץ, פערטראכט זיך ניט!

3

איהר יאָהרען! ווי שטריינג איהר שטראמט, ווי שטארק איהר פליעסט!
איהר שלעפט נאָך מיט זיך וואָס איהר טרעפט אָן,
און גאנצע דורות איהר פערפלייצט, פערגיעסט,
און פאלט מיט זיי אריין אין תהום,
איהר פערפלייצט אזעלכע דורות
וואָס קינסטליך געווען געמעלט,
און אויך זייער בית הקברות
פערבויט איהר א נייע וועלט.
נייע מענשען פרייע,
חכמים און גרויסע לייט,
באלד ווערען אייך אלט די נייע,
מאכט איהר מיט זיי אויך א בייט!
מיר שלאָגען פאליעס
און אייערע כוואליעס,
און איהר רייסט זיי אויס און טראָגט זיי אוועק,
דעם אלטען דור
פערפלייצט איהר גאָר —
גוואלד, דער נייער דור שטעהט אויך אין שרעק!

4

וואו זיינען די מענשען פון א דור צוריק?
וואו איז זייער שטאָלץ און הערליכקייט?
וואו איז זייער קלוגער אויגענבליק?
פערפלייצט, פערשטראמט האָט אלץ די צייט.
דער האָט א קרוין געוואונען,
דער האָט פערוויסט פיעל שטעדט,
דער האָט אינזלען געפונען,
דער א קינסטלער, דער א פאָעט;
דער בעטראכט די גרויס פון די זון,
דער האָט די גאָטהייט דערקאָנט —
וואָס האָבען זיי יעצט דערפון,
אז עס ווערט זייער נאָמען דערמאָנט?
און ווער קען דערמאָנען
די העלדען מיליאָנען,
וואָס די צייט פערשיט שוין לאנג אויפ'ן קבר דעם שטיין;
דער נאָמען מיט די ספרים
איז מיט זיי אין די קברים,
און מיט אונז וועט זי זיך אויך בעסער ניט בעגעהן.

5

אָ דו ערד, ווי גרויס זיינען דיינע מייסטערווערק
דו צוקיסט אונז אלעמען אונטער דיינע צייט
מאכסט גראָז פון מענשען, און מעטאל פון בערג
און דו בלייבסט אייביג אין דיין פארעם שטיין
דו נעהמסט א מענשען א ריידער,
אריין דאָרט אין דיין מאשין,
דו באציהסט איהם מיט נייע קליידער
און עס געהט גאָר ארויס א בין.
דער בין לעבט אויס די יאָהרען,
גיסטו איהם צו א כעמישען עסענס
און פון בין ווערט א קאָרן
און פון קאָרן איבער דאָס ניי א מענש.
און ווען איך פארגעס
ווען איך עס
פיליכט איז די ברויט די מאַרך פון מיין פערשטארבענע קינד
און מיין פלייש און ביין איז די קייטען פון דער וועלט אליין,
און ווער ווייס וויפיעל וועלטען לעב איך שוין ביז אָצינד.

6

וויפיעל מאָל האָט שוין די ערד געביטען איהר הויט,
פערטרונקען און פערשאָטען א גאנצע וועלט,
און פון אויבען א צווייטען מאָל א וועלט פערבויט,
און די פערגאנגענהייט פון אונז פערשטעלט.
זעהט מען דען היינט די חיות,
אזעלכע ווי אין דער ערד מיר זעהען, —
דאָס דיענט אונז נאָר פאר ראיות,
עס איז אַן אנדער וועלט געווען.
ווי גרויס איז זייערע ביינער,
אָ פויגעל גרויס ווי א פערד,
געפאָרמירט אין שווארצע שטיינער,
מיילען טיעף אין דער ערד.
פון די סעקונדען,
ווערען שטונדען,
טעג און יאָהרען און דורות האָט גיך געפעהלט,
די ערד דערהיצט,
און פייער שפריצט,
— אראָפּ! — און בויט פון אויבען א נייע וועלט.

7

דו נייער גאסט! דו תיו ריש למד בית!
ווייז מיר די סומקע, וואָס דו פיהרסט מיט,
אויב גוטס, טאָ מאך זשע גיכער די סומקע לויז;
אויב שלעכטס, איז גלייכער עפען ניט;
דען דער תיו ריש למד אלף,
לויטער צרות זאָט,
געקוילעט מיט זיין חלף
פיעל קינדער איך האָב געהאט.
איך ענטלויף, שוין עטוואס פרייער,
איך ווער שוין אין מינסק א גר,
און ער מיט זיין קויל און פייער
דער יאָגט מיר נאָך ביז אהער.
דו נייער יאָהר,
דיר בעט איך נאָר,
זיי כאָטש דו ניט שלעכט אזוי ווי ער,
אין דיין פליגעל שוין
ברענג וואָס גוטס,
טרייסט, און זאָג מיר שוין: „וויש אָפּ דיין טרער!“

5

דער שיינקער,
מוז דולדען יעדען שוויינקער,
פאר יעדען וורעד און שיכור,
פאלט די דמים איין:
פון אָקציז — די אגענטען,
די טייערע פאטענטען,
אָז א סענט א צעהנטען,
קומט אין טאַש אריין;
איך בין פון אלץ א פרייער,
אָ בילעט קאָסט מיר קיין דרייער,
דער סנאָפּ וואָס קומט אין שייער,
בלייבט אין גאנצען מיין.

6

מיין דאַמע,
ברויכט ניט קיינע אַמע,
קיין הויז-מיידעל, קיין באָנע,
קיין פרעסער אויפ'ן קאָרק!
זי דארף קיין הוט, קיין פעדער,
שפּאַצירט ניט אין די סעדער,
פאָהרט ניט אין די בעדער, —
ליבערשט פרייטאָג צום מארק;
קיין פוץ קיין פארמאסקירטען,
אליין אי אָם, אי ווירטהין,
און איז געזונט און שטארק!

7

מיט יאָהרען,
מיר ווערט א קינד געבאָרען,
ווערט גרעסער מיין הכנסה,
איך קויף צו — ערד א שטיק! —
אין שטאָט א קינד וואָס מעהרער,
ווערט דעם פאָטער שווערער,
ער מוז זיין א דערנעהרער, —
אויפ'ן האלז א שטריק;
ביי מיר עס וואקסען קינדער,
ווערט מיין ארבייט גרינגער,
און יעדערער בעזונדער,
איז פאר מיר א גליק!

8

מיין מיידעל,
נעה איך א פראָסט קליידעל,
און טהו מיט איהר א שידוך,
אָהן ציערונג, אָהן נדן! —
זעהט אין שטאָט די כלה'ס,
שטעלען פראָסט בדלות,
ראָמט פון שטוב אויס אלעס
וואָס נאָר איז פאראַן! —
מיר איז לייכט צו קריגען,
א חתן גראד א היגען,
און גיב נדן צוויי ציעגען,
און לעבט גליקליך פאר דעם מאן!

9

בענשען,
זאָל נאָר גאָט די מענשען,
וועלכע שטיצען ציון,
צוריק דאָס לאנד בעניית!
בענש נאָר גאָט די ריצער,
די קאָלאָניען באשיצער,
די ארבייטער שטיצער, —
די זרובבלס פון דער צייט!
ווען פון די קאָלאָניען,
וועט ווערען מיליאָנען,
ווען ציון ערשט דערמאָנען,
אָט דיעזע גרויסע לייט!

Band 3

דער פאָטשטאָווער גלעקעל

(ערב ראש השנה לשנת תרל״ב)

1

אויפ'ן גאָשטשינעץ, דער פאָטשטאָווער גלעקעל קלינגט גאנץ הויך,
בריעף פיהרט אונז דער פאָטשטאַליאָן,
די בריעף זיינען פערזיעגעלט און די סומקע אויך,
פרעהליך, לוסטיג פאָהרט ער אָן.
ווי מען צוטהיילט די בריעף כשורה,
הערט זיך שוין ניים אין שטאָדט,
דער בעקומט א גוטע בשורה,
דער צווייטער אָן אונגליק האָט,
דער בעקומט א ידיעה,
ער האָט געוואונען אין לאָטעריי,
דער צווייטער רייסט שוין קריעה,
גוואלדען און גשריי.
דער נייער יאָהר איז אויך אָקוראָט,
פרעהליך פאָהרט ער אָן מיט זיין פערד און שפּאַן,
נאָר די סומקע, איז מיט א פעטשאָט,
גאָט ווייס וואָס איז דאָרטען ניים פאראַן.

2

איהר יאָהרען! קענט איהר מיר ניט זאָגען דעם אָרט,
פון וואנען פליסט אייער שטריינגער טייך?
און וואוהין געהט איהר אלע אוועק אָט דאָרט?
אָ שרעק נעהמט אָן צו בעטראכטען אייך!
די צייט ווערט אלט מיט יאָהרען,
און די אייביגקייט איז רק יונג,
אָקאָרשט איז דער יאָהר אוועקגעפאָהרען,
דער צווייטער גיט שוין א שפרונג.

Band 4

דאס ליד פון אייזענבאהן

1

א גאנצע וועלט מיט אייזענבאהנען איז אין אונזער צייט געווארען,
וועלכע פיהרען פאסאזשירען, ארים און רייך,
לויפט זעהען דעם חידוש, נאר האט בזכרון,
אז דאס איז א משל פונקט קעגען אייך.
מיר זיצען דאס אין די וואגאנען,
דער לאקאמאטיוו איז די צייט, —
זי שלעפט מיט זיך מענשען מיליאנען,
און פליהט ווי די קוילען אין שטרייט.
יעטווידער רעלסע איז א סעקונדע,
יעטווידער סטאציע — א יאהר,
יעדער קאסארקע איז גלייך ווי א שטונדע,
א פאיעזד איז אין גאנצען א דור.
און דעם בילעט וואס ער האלט אין טאש,
דאס איז זיין מזל, זיין רייזע פלאן,
ווי ווייט צו פאהרען און אין וואסער קלאס,
בעשטימט פון גאט, פון דירעקטאר באהן.

2

די קאנדוקטארען בעקוקען די בילעטען
און צוזעצען די פאסאזשירען, יעדערען אין זיין קלאס,
ווענען אין ערשטען, מיט דיוואנען געבעטען,
און ווענען אין דריטען, וואו ענג און וואו נאס;
אונזערע קאנדוקטארען זיינען די שלוחים,
פון דער השגחה געשיקט,
ווענען מען גיט גליק מיט רוחים,
און ווער עס זאל זיצען געדריקט;
ווענען געזונד, עשירות און אלעס,
און קינדער ווי עפעל אויפ'ן בוים,
און ווענען עלענד און קראנקהייט און דלות,
און פערוואגעלט נאך זיין פון דער היים.
אויף די קאנדוקטארען זעהט ניט רעדט,
די וועלט פיהרט זיך ניט אהן א פלאן,
מען זעצט יעדערען נאך זיין בילעט,
ווי עס איז בעשטימט פון גאט, — פון דירעקטאר באהן.

3

ביי די וואקזאלען, ווי מען קלינגט מיט דעם גלעקעל,
די קאנדוקטארען שפרינגען אראפ,
עס לויפען פאסאזשירען, יעדער מיט זיין פעקעל,
פיעל קומען צו און פיעל קומען אפ.
אונזערע סטאציעס זיינען די יאהרען,
ראש השנה צייכענט מ'יז אן,
וועמעס בילעט איז ווייטער צו פאהרען,
און ווער עס מוז געהן פון וואגאן;
אונזער קאסיר איז בית דין של מעלה,
דער בילעט ווערט פערקויפט נאך דעם דין,
ווער עס פאהרט פיעל, און ווער אויף א ווײלע,
און דער פערזאמט גאר די מאשין.
אז מען הייסט אראפ, טא דינג זיך נישט,
כאטש ביסט נאך ניט קיין אלטער מאן,
אבער דיין בילעט איז אויס, דו ווײנסט אומזיסט,
אזוי איז בעשטימט פון גאט — פון דירעקטאר באהן.

4

דער מאשיניסט שטעהט אויף פיקעטען,
און קוקט אויף דעם צילינדער, פיעל היין און פיעל זשאר,
זיין אייך פערזעהן קען פון וועג אפטרעטען,
און וואגאנען מיט מענשען זיינען אין געפאהר,
אונזער מאשיניסט איז דער שכל, די געהירן,
ער איז אונזער פיהרער ביים לעבען,
נאר דער שכל אליין קען צייטענווייז פערפיהרען.
האט מען איהם א צילינדער געגעבען;
אט האסטו א צילינדער, א תורה פון אויבען,
וואו ענגליך — גיב אהיר נאר א פרעג,
אמונה מיט שכל, אי חקירה, אי גלויבען, — —
וועסטו געהן בשלום דיין וועג,
ווילסטו אבער פיהרען מיט דיין דולען קאפ,
לאכסט פון צילינדער, פון גאנצען פלאן,
זעה! אט דו פאלסט פון רעלסע אראפ,
און ווערסט נאך בעשטראפט פון דירעקטאר באהן.

דער אריסטאקראט

פיעל דאנק איך און לויב גאטעס נאמען,
וואס ער האט מיר די אויגען אויפגעמאכט,
האט געשיקט אויף מיין שטעדטעל פאגראמען,
דאס האט מיך פון חלום ערוואכט;
איך האב אבגעלעבט א לעבען אין טומעל,
פערדארבען מיין קערפער, מיין גייסט,
אויף מיין הארצען איז אנגעוואקסען שימעל,
פערלארען מיין שטאלץ און מיין דרייסט;
געזוכט פריינד פון פ ר ע מ ד ע נאציאנען,
מיינע ברידער פערהאסט און פעראכט,
לסוף האט מען מיר ניט געוואלט קאנען,
אין די אייגען וואר איך אויסגעלאכט;
פערדארבען מיין ווייב, מיינע קינדער,
קיין רוהיגען לעבען געהאט,
געגען מיין פאלק און מיין שטאם א זינדער,
איך האב געוואלט זיין אן אריסטאקראט!

Band 5

2

פון די אריסטאקראטיזמוס מיט די פינסטערע נעמען
האב איך שוין, לויב גאט, א בעגריף,
טא וואס זאל איך מיך איצטער שעהמען,
דערציעהלען אייך מיין יחוס בריעף? —
תלמוד תורה האט מיך ערצויגען,
אין ישיבה אויף דער הילצערנער באנק,
נאר א ישוב'ניק ווארפט אויף מיר אויגען,
ער האט פאר מיר דרשה געשאנק,
ער האט פאר מיר א טיראלסקע בהמה,
צו איהר נאך א ציעג אין נדן,
אט בין איך מיר געווארען כדומה,
פון אן אלטען בחור — א יונגער מאן.
מיין גליק האט גענומען דאן שפיעלען,
א פאר טויזענד ווי איך האב נאר געהאט,
דארף זיך מיר צו מיין אומגליק פערוועלען
צו ווערען אן אריסטאקראט.

3

ענטזאגט באלד דעם אידישען רבי'ן,
פון א אידישען ספר קיין שפור;
איינגעפיהרט א קריסטליכען לעבען,
מען זאל מיינען דאס איז קריסט פון נאטור;
קריסטמעס געשטעלט מיר א יאלקע,
בעפוצט איהר מיט פרוכטען, מיט ליכט,
א נדבה אויף א רוסישע „קאשצאלקע“
און קריסטליכע בעדיענונג איינגעריכט —
אי אן אם, אי א דיענסט, אי א קוטשער,
קאצאפעס אין געשעפט, אומעטום,
א באנע, א לאקאי, א שווייצער,
אין יעדערן פערקליידט זיין קאסטיום;
שבת געטהאן ווי אום דער וואכען,
זונטאג געפייערט אקוראט...
דאס יודענטהום אין גאנצען פערבראכען,
און געווארען אנ'אריסטאקראט.

4

מיין ווייב -- די ישוב'ניצע די פראסטע —
זי טאנצט מיר אויך נאך צום גראס,
געווארען גיך אויס בעל הבית'טע,
אויס ווירטהין, אויס ווייב, נאר „מאדאם“;
ביז האלבען טאג געלעגען אין בעט.
— זי וואר נעכטען אויף מאסקאראד --
דערנאך ערשט געמאכט די טואלעט,
ארויסגעפאהרען מיט שיק, מיט פאראד;
אפגעשטאט א צוויי-דריי וויזיטען,
געקומען א היים מיט קוראזש,
געהייסען איבערשפאנען דעם שליטען
און באלד — אויף טעאטער „בעלעטשאזש“;
אן ארימאן אין קארידאר ניט דערלאזען,
דאס האט זי געהיט ווי א כוואט,
וואו א איד, האט זי פון זיך געבלאזען,
זי איז שוין אויך אריסטאקראט.

5

די אם, און די דיענסט און די באנע,
האבען מיט די קינדער א פעולה געטהאן,
אז דער איד איז א שד, א סכנה.
שריי-זשע „סמערדיט“! פאשאל וואן!“
זיי האבען די קינדער געלערנט
צוזאמען מיט די מילך פון די בריסט:
— „צייט דער איד האט גאטעס זוהן ערצערענט,
„איז ער פערבליבען אויף אייביג פערוויסט,
„הפקר איז אלץ וואס איז זיינע,
„הפקר זיין לעבען, זיין געלט“.
און איך פלעג עס הערען די טענה,
און דאס הארץ האט מיר דאמאלס געקוועלט;
מיינע קינדער זיינען פערבליבען
שונאים דעם כלל און דעם פרט, —
ניט מיר מיינט מען, נאר — די א י ד ע ן די דיבען,
איך בין דאך — „אריסטאקראט!“

6

מיין טאכטער פלעגט אויסגעהן שפאצירען
אין ברילען, מיט דארווינ'ס א באנד;
קאוואלערען פלעגען איהר שטענדיג פיהרען
מיט אפיצערען געארעמט ביים האנט.
ניט געוואוסט וואו די קיך איז געשטאנען,
ניט געוואוסט פון א ווירטהשאפט אין הויז,
א בוך האט זי אזוי פיעל פערשטאנען —
פיעל איך די גמרא אין קלויז;
ביים פיאנא פלעגט זי לייטען אויסגעבען,
ווי א קוימענקעהרער עסט ווייסע קעז, —
קיין „גאמא“ האט זי ניט געוואוסט אין איהר לעבען,
קיין „בעקאר“, קיין „בעמאיל“, קיין „דיעז“,
דערפאר פלעגט זי האסען א אידען,
געברענט פראסט זיין ארט אין דער טהאט,
און איך בין געווען פול צופריעדען,
איצט בין איך אריסטאקראט.

7

אין הויז פלעגט שטענדיג זיין בעלער,
צו אלעמען א קאנטרע-וויזיט,
רוסיש פלעג איך ריידען פול פעהלער,
נאר קיין זשארגאן — גאט בעהיט!
אויף מאסקאראדען פלעג איך מיר פארהולען,
אין וואלצערס, אין קאנטרעדאנס;
אין קלוב פלעג איך פיעל געלט פערשפיעלען
אין סטוקעלקע, אין פראפעראנס;
ענינים פון אידישען צבור
ניט נעהמען קיין אנטהייל אין דעם,
א מחבר פלעגט ברענגען א חבור —
דער דיענער מיט די הינד גלייך אויף עם,
אויף פסח קיין קמח עניים,
קיין הקדש, קיין שוהל און קיין שטאט,
אויף מיין שוועל ניט ארויף די גבאים,
איך בין דא אריסטאקראט.

8

מיין זוהן גיב איך שטודירען,
און דאס לעצטע פונק לעשט זיך אויס גיך;
ער זעהט דאך ווי צו הויז פלעגט זיך פיהרען,
אט האט ער א ביישפיעל פאר זיך —
א רייך קינד און ווייס פון קיין גלויבען,
און מיט שלעכטע חברים שפאצירט,
פלעגט אפט מיך בע'גנב'ענען, בערויבען,
און האט די רעגיערונג בעפיהרט:
גערעדט אויף רעליגיע, אויפ'ן קייזער,
וואס יעדעםווארט שמעקט מיט סיביר,
אז איך פלעג מיך געבען א בייזער,
מיט פעראכטונג, אויסגעלאכט מיר;
מיין הארץ איז אין מיר שיער צושפרונגען,
„מכת דם“ ווי פרעה געהאט,
א בת קול האט מיר דאן געקלונגען,
אז דאס איז אן אנפאנג פאר „אריסטאקראט“.

9

מיין ווייב — האבען געזאגט אריסטאקראטקעס —
אז א געזונדע פרוי איז זעהר געמיין,
א רויטע געזיכט פאסט פאר די יאטקעס,
א „מאדאם“ קליידעט „בלאס“ זעהר שעהן...
האט זי אויף זיך גענומען א נדר
— זיצענדיג אויף מאסקאראד —
אויף זומער צו פאהרען אין די בעדער
אבצוצעהרען זיך אין מארינבאד.
צוריק איז זי געקומען א בלאסע,
דאר ווי א סקעלעט, ווי א כארט,
און דא פרעגט מיר די באנע א קשיא:
צי זאל זי איהר אבטרעטען דעם ארט...
דער פעבעל מיט אינזעקטישע נגונים,
האבען מיין נאמען בעפלעקט און בעשטאט,
האב ברודער „צ פ ר ד ע און כ י נ י ם“
דו ביזט דאך אן אריסטאקראט.

1963
MUSIC LP

2

וואו נעהם איך פליגלען צו אייך צו פליהען,
זעהן וואו איהר דאָרט אין בילדונג האַלט;
ווילט איהר זיך גאָר וועגען דעם ניט בעמיהען;
איהר זייט נאָך ווילד, אין אָפּגעשטאַלט;
אָדער איהר זייט שוין אַ ל ע ס דערגאַנגען;
די פערבאָרגענע נאַטור — מיט גייסטער צוגלייך;
איבעראַל איז אייך ליכטיג, קיין פאַרהאַנג פערהאַנגען...
אַה, גליקליכע מענשען, אזוי וואויל איז אייך!

אַ בריעף פון דער מוטער ציון

1

דורך די פאַטען, די שטענדיגע היטער,
וואָס גאָט האָט זיי ביי מיר פאַר וועכטער געשטעלט,
שיקט אייך אַ בריוועל, איך ציון, די מוטער,
צו אייך, מיינע קינדער, פון צווייטען זייט וועלט.
געגריסט זייט פון מיר און פון אייערע שוועסטער,
פון כרמל, לבנון, פון יפו ביים פאָרט,
פון די וואנט פון מקדש, דער מויער דער פעסטער,
פון הר הזיתים, דער הייליגער אָרט,
פון הרמון, פון ירדן, דער שפאציר דער בעסטער,
וואו איהר פלעגט יונגערהיים שפילען זיך דאָרט.

2

פרעהליכע בשורות קען איך אייך מיטטהיילען,
מיין יוגענד ווערט איצטער צוריק אָבגעפרישט,
עס קומען די קינדער די וואונדען צו היילען,
צו בויען די חורבות, וואָס שטעהען פארוויסט.
זיי גרינדען קאָלאָניעס, און זעצען זיך ווידער
צום טיש ביי דער מוטער, ווי מוטיג, ווי פריי,
און עסען און טרינקען און זינגען זיך ליעדער;
די שפראך און דער ביבעל לעבט אָפּ אויף דאָס ניי;
און זיינען גאַנץ גליקליך און לעבען, ווי ברידער;
מיין הארץ קוועלט צו שטעהן און צו קוקען דערביי.

3

נאָר פון אייך, מיינע קינדער, האָב איך קיין געריסען,
איהר האָט זיך, אפנים, פערגעסען אָן מיר;
איהר ווילט פון דער מוטער, פון ציון ניט וויסען
עס גיט פון אייך קיינער, וואָס עפענט מיין טהיר.
ביי מיר בויט מען שטעדט, עס בליהט נייע נעמען
דערמאָנט אייך ווער „ציון“, — גלייך לאָבט איהר איהם אוים
מיט אייער מוטער דארפט איהר זיך ניט שעהמען:
זי וואָר, און זי האָפּט ווידער זיין אמאָל גרוים.

מיינע געפיהלען

1

אַ טענה האָב איך גאָט צו דיר:
דאָס הארץ וואָס דו בעשאַפסט אין מיר,
איז זי פערקניפּט,
אין דיין פאָלק פערליעבט,
וואָס דו ציהסט פון מצרים ארוים,
איך זאָל עטוואָס שפירען,
מען וויל זי בעריהרען,
גיסט זי זיך ווי וואַסער אוים.

ביי אונז אויף דער ערד:
מען איז בלינד
ווי אַ קינד
מען ווייס קיין אָנהויב ניט,
עס האָט קיין ווערט
וואָס מען קלערט,
מען מאַטערט מאָרך אומזיסט.
וואָס איז די לעבענס קוועלע.
ווי דיינקט זיך אין דער שטיל?
וואָס איז גייסט און — זעעלע,

Band 7

4

איז אייך דאָרטען גוט און איהר מאַכט פיין אַ לעבען,
פרעהט מיר מיין הארץ, אַז מיין קינד לעבט דאָרט פריי.
מעגט איהר זיך אודאי דאָמיט איבערגעבען
צו נעמען אנטייל אין ציון׳ס געביי;
נאָר מיר האָט די פּראַקטיקע לאַנג שוין געוויזען,
אַ פּראַקטיקע וואָס דויערט באַלד צוויי טויזענד יאָהר,
אַז אנטיסעמיטען, ווי דערנער, ווי שפּיזען, —
האָסטען אייך פּלוצלונג ווען איהר שטייגט אין פלאָר,
איהר ווערט ניך פון ווירטה און פון הויז אויסגעוויזען:
היינט זוך פון דאָס ניי איצט אַ וואוינונג, אַ סמאָר.

5

טויזענדער יאָהרענלאַנג זיינען פאַראיבער,
עס קומען אָן פעלקער צו מיר אַלערליי;
מיין ערד גיט קיין פרוכטען, מיין לופט — געלער פיבער,
דען איך לייד קיין פרעמדע, איך שטים ניט מיט זיי.
ווי מיינע קינדער זיינען אָנגעפאָהרען,
געגרינדעט קאָלאָניעס מיט גאַנץ וועניג געלט,
גבורים און העלדען ווערען דאָרט געבאָרען,
די אַלערליי פיבערס איז דאָרטען געפעהלט, —
זיי פליהען זיך גליקליך, עס בליהען די יאָהרען,
ווי אין שלמה׳ס צייטען, אַ פרעהליכע וועלט!

6

אַ אידישע שטאָט איז נויארק די גרעסטע;
איהר געפינט ניט איהר גלייכען אין דער גאַנצער וועלט,
און פון אַלע לענדער קומען צו מיר געסטע:
איך בעטראַכט מיינע קינדער — אמעריקאַ פעהלט!
האָט איהר זיך מיט ציון אויף עוויג געזעגענט?
אין הארצען פערלאָשען דעם לעצטען פונק?
פרעמד, ווי מיר וואָלטען זיך קיינמאָל בעגעגענט,
איהר גאָרט מיך ניט זעהן, אייך דורשט ניט קיין טרונק.
געדענקט, פיליכט טרעפט אייך, עס שנעעט צי עס רעגענט, —
צום אנדענקען נאָט אייך מיין בריעף און מיין וואונק.

Band 8

2

מיין הארץ עלעקטריש׳ קראַפט האָט
מיינע נערוועז — אַ טעלעגראַפענער דראָט,
איין ברעג איז אָנגעטהאָן
אויף מיין נאַציאָן,
דער צווייטער ברעג קומט מיר צום לונו;
זיי זאָל וואָס געשעהען,
איך זאָל עס הערען, צו זעהען,
פליהט מיר אין הארצען דער פונק.

10

ווי דער פעבעל האָט מיך אָבגעשטויסען,
ביי קריסטען פאררעכענט פאַר דול,
דעם גלויבען איז שוין צו שפעט צו טוישען...
האָב איך אויפגעקעלרט אַ רעפאָרמירטע שול,
דעם שבת אויף זונטאג פערביטען,
אָן אָרגעל, פון קריסטינס אַ כאָר,
דאַוונען אָהן היטלען ווי „ביי לייטען“,
און צוזאַמען מיט פרויען צו־פּאָר;
אַ סידור פון בערלין אויסצושרייבען,
פון גייגער׳ס גע׳רעפאָרמירטעם הויז,
פון דאַוונען אַ צעהנטעל זאָל בלייבען,
וואו „ירושלים“, וואו „משיח“ — ארוים,
צו מיין דעה דערטאַפּט באַלד אַ קרוב,
דאָ האָט די השגחה קיין ברירה געהאַט,
טאָ נאַ־זשע דיר די פיערטע מכה „ערב“,
דו ביזט דאָך אָן אָריסטאָקראַט.

11

אָט דאָ האָב איך דערזעהן צו מיין שאַנדע,
אין וואָס מכת „ערב“ בעשטעהט:
חיות, אַ „באָסע קאָמאַנדע“
האָבען אונזער שטעדטעל מיט פעדערען פערשנעעט.
מיינע דיענער האָבען זעלבסט אָנגעוויזען
וואו עס ליעגט ביי מיר צירונג אין פעק;
געענדיגט די שפּעסעליע גריזשען,
און גלייך איבער׳ן שטעדטעל אַוועק;
מיין זוהן אַז מען גיט איהם „פאָ שייע“
האָט ער מיר אַ קשיא געפרעגט:
„ראַזווע מי טאָזשע יעוורעאי?“
אָט די קשיא האָט מיר פאַר אַ תירוץ געקלעקט.
מיר זיינען אַוועק באַלד קיין קיעוו,
אָבער דעם זעלבען פעסט האָט זי אויך געהאַט,
דיר קומט דאָך דער „דבר“ מיט חיוב,
דו ביזט דאָך אָן אָריסטאָקראַט.

12

אין קיעוו האָבען מיר זיך געוואָגעלט
אַז מיר זיינען אין אַ סקראָפּעל אריין,
מיט שטיינער האָבען קאַצאַפּעס געהאָגעלט
נו, „שחין“ און „ברד“ מוז דאָך זיין. —
ווי קין האָט מען אונז געשליידערט,
צום גרענעץ, קיין עסטרייך, קיין בראָד,
דאָרט האָט געשוויבעלט, געררודערט
פון בערויבטע אַ גאַנצער נאָראָד.

צו די שטערן

אויף אייך שטערען, געהט ביי אונז אַ זאָגע,
אַז יעדערער פון אייך, איז אַ גאַנצע וועלט:
מיט ים מיט יבשה, מיט נעכט און טאָגע,
איהר זייט מיט מענשען אויך בעזעלט;
אייך זעהען, בעטראַכטען ווען איך וואָלט קאָנען,
צו האָט איהר אויך פעלקער, מיט אונזער ערד צוגלייך,
אָדער איהר ווייסט ניט, פון פערשיעדענע נאַציאָנען;
אָה, גליקליכע מענשען! ווי וואויל איז אייך!
ביי אונז אויף דער ערד:
פרידען, שטיל
ווי מען וויל,
גיט גאָר ניט אין לאַנד,

ביז פופצעהן טויזענד מענשען אָנגעהאַנגען
אויף גאַליציען, וואָס איז זעלבסט הונגעריג,
ברויט אַז מען פלעגט נאָר דערלאַנגען —
פערשלונגען ווי דער היישעריג,
פון דעם היישעריג דער „ארבה“, ווי אַ כמאָרע
האָב איך שוין קיין קרעפּטען געהאַט.
דיר קומט דאָך דער ארבה, ווי פרעה,
האָסט דאָך געוואָלט זיין אָן אָריסטאָקראַט!

13

אַ דירה האָב איך געהאַט דאָרט אַ פיינע,
אין אַ פינסטערען קעלער דאָרטען,
האָב איך דען צו גאָט אַ טענה?
„חושך“ קומט מיר על פי דין.
פון די גרויסע מיטינגען־סך׳ען,
וואָס מענשען האָבען געלט אויפגעמאַכט,
ברייגגט מען אונז עסען און זאַכען.
אויף די באַהנען צום ים גלייך געבראַכט,
ווי מען זעצט אונז אַוועק אויף די שיפען,
ווערט פּלוצלונג אַ גאַנצער געשריי:
זשאַנדאַרען האָבען מיין זוהן אָפּגערופען,
פערהאַפטעט, געפיהרט קיין ראָסיי.
פון מיין בכור, מיין איינציגען יורש,
קיין געראָם עד היום ניט געהאַט,
טאָ נאָ דיר שוין „מכת בכורות“
און זיי שוין אוים אָריסטאָקראַט.

14

פסח תקוה האָט אונז שוין צוגענומען,
געגעבען אַ פעטע שטיק ערד,
פערהאָלפען אין אביסעל מזומן
געקויפט מיר בהמות מיט פערד;
מיר בעאַרבייטען די קאָלאָניע גאַנץ פּראַקטיש,
פון צייטונגען ווערען מיר געהערט,
די וועלט קען עס זעהען אלעס פאַקטיש
אַז דער איד איז אויך פעהיג צו ערד.
עס לערנען אונז די צרות, די נויטען:
אַז דער איד מוז זיין „איד“ איבעראַל,
איין איד מוז זיך בינדען צום צווייטען,
זאָנסט געהט פערלאָרען דער „כלל“.
אַז די מכות האָב איך אין רוסלאַנד געקריגען
עס איך היער די קניידלעך צו זאַט,
אין פעלד זינג איך מיט פערגעניגען,
אָט דאָס ליעד פון „אָריסטאָקראַט“...

Band 6

מיליטער
וואָס מעהר,
אימער דעם שווערד אין האַנט!
ענגלאַנד מיט אינדיאַנער
שנאים פון דער וויעג,
טערקען מיט סלאַוויאַנער
אייביג שטרייט און קריעג.
דער שווערד
אויף דר׳ערד
רוהט ניט איין מינוט,
רק שטרייט
און שניידט
אַז די ערד פארזינקט אין בלוט!

Band 4

דאָס ליעד פון אייזענבאהן

1

אַ גאַנצע וועלט מיט אייזענבאהנען איז אין אונזער
צייט געוואָרען,
וועלכע פיהרען פּאַסאַזשירען, אָרים און רייך,
לויפט זעהען דעם חידוש, נאָר האָט בזכרון,
אַז דאָס איז אַ משל פּונקט קעגען אייך.
מיר זיצען דאָס אין די וואַגאָנען,
דער לאָקאָמאָטיוו איז די צייט, —
זי שלעפּט מיט זיך מענשען מיליאָנען,
און פליהט ווי די קוילען אין שטרייט.
יעטווידער רעלסע איז אַ סעקונדע,
יעטווידער סטאַציע — אַ יאָהר,
יעדער קאָסאַרקע איז גלייך ווי אַ שטונדע,
אַ פּאַיעזד איז אין גאַנצען אַ דור.
און דעם בילעט וואָס ער האַלט אין טאַש,
דאָס איז זיין מזל, זיין רייזע פּלאַן,
ווי ווייט צו פאָהרען און אין וואָסער קלאַס,
בעשטימט פון גאָט, פון דירעקטאָר באַהן.

2

די קאָנדוקטאָרען בעקוקען די בילעטען
און צוזעצען די פּאַסאַזשירען, יעדערען אין זיין קלאַס,
וועמען אין ערשטען, מיט דיוואַנען געבעטען,
און וועמען אין דריטען, וואו ענג און וואו נאַס;
אונזערע קאָנדוקטאָרען זיינען די שלוחים,
פון דער השגחה געשיקט,
וועמען מען גיט גליק מיט רוחים,
און ווער עס זאָל זיצען געדריקט;
וועמען געזונד, עשירות און אלעס,
און קינדער ווי עפּעל אויפ'ן בוים,
און וועמען עלענד און קראַנקהייט און דלות,
און פערוואַגעלט נאָך זיין פון דער היים.
אויף די קאָנדוקטאָרען זעהט ניט רעדט,
די וועלט פיהרט זיך ניט אָהן אַ פּלאַן,
מען זעצט יעדערען נאָך זיין בילעט,
ווי עס איז בעשטימט פון גאָט, — פון דירעקטאָר באַהן.

3

ביי די וואָקזאַלען, ווי מען קלינגט מיט דעם גלעקעל,
די קאָנדוקטאָרען שפּרינגען אַראָפּ,
עס לויפען פּאַסאַזשירען, יעדער מיט זיין פּעקעל,
פיעל קומען צו און פיעל קומען אָפּ.
אונזערע סטאַציעס זיינען די יאָהרען,
ראש השנה צייכענט מ'ין אָן,
וועמעס בילעט איז ווייטער צו פאָהרען,
און ווער עס מוז געהן פון וואַגאָן;
אונזער קאַסיר איז בית דין של מעלה,
דער בילעט ווערט פערקויפט נאָך דעם דין,
ווער עס פאָהרט פיעל, און ווער אויף אַ ווײַלע,
און דער פערזאַמט גאָר די מאַשין,
אַז מען הייסט אַראָפּ, טאָ דינג זיך נישט,
כאָטש ביסט נאָך ניט קיין אַלטער מאַן,
אָבער דיין בילעט איז אויס, דו וויינסט אומזיסט,
אַזוי איז בעשטימט פון גאָט — פון דירעקטאָר באַהן.

4

דער מאַשיניסט שטעהט אויף פּיקעטען,
און קוקט אויף דעם צילינדער, פיעל היץ און פיעל זשאַר,
זיין אייך פערזעהן קען פון וועג אָפּטרעטען,
און וואַגאָנען מיט מענשען זיינען אין געפאַהר,
אונזער מאַשיניסט איז דער שכל, די געהירן,
ער איז אונזער פיהרער ביים לעבען,
נאָר דער שכל אליין קען צייטענווייז פערפיהרען.
האָט מען איהם אַ צילינדער געגעבען;
אָט האָסטו אַ צילינדער, אַ תורה פון אויבען,
וואו ענגליך — גיב אהיר נאָר אַ פרעג,
אמונה מיט שכל, אי חקירה, אי גלויבען, — —
וועסטו געהן בשלום דיין וועג,
ווילסטו אָבער פיהרען מיט דיין דולען קאָפּ,
לאַכסט פון צילינדער, פון גאַנצען פּלאַן,
זעה! אָט דו פאַלסט פון רעלסע אַראָפּ,
און ווערסט נאָך בעשטראָפט פון דירעקטאָר באַהן.

Band 5

דער אריסטאָקראַט

פיעל דאַנק איך און לויב גאָטעס נאָמען,
וואָס ער האָט מיר די אויגען אויפגעמאַכט,
האָט געשיקט אויף מיין שטעדטעל פּאָגראָמען,
דאָס האָט מיך פון חלום ערוואַכט;
איך האָב אָבגעלעבט אַ לעבען אין טומעל,
פערדאָרבען מיין קערפּער, מיין גייסט,
אויף מיין האַרצען איז אָנגעוואַקסען שימעל,
פערלאָרען מיין שטאָלץ און מיין דרייסט;
געזוכט פריינד פון פ ר ע מ ד ע נאַציאָנען,
מיינע ברידער פערהאַסט און פעראַכט,
לסוף האָט מען מיר ניט געוואָלט קאָנען,
אין די אויגען וואָר איך אויסגעלאַכט;
פערדאָרבען מיין ווייב, מיינע קינדער,
קיין רוהיגען לעבען געהאַט,
געגען מיין פאָלק און מיין שטאַם אַ זינדער,
איך האָב געוואָלט זיין אַן אַריסטאָקראַט!

2

פון די אַריסטאָקראַטיזמוס מיט די פינסטערע נעמען
האָב איך שוין, לויב גאָט, אַ בעגריף,
טאָ וואָס זאָל איך מיך איצטער שעהמען,
דערצעהלען אייך מיין יחוס בריעף? —
תלמוד תורה האָט מיך ערצויגען,
אין ישיבה אויף דער הילצערנער באַנק,
נאָר אַ ישוב'ניק וואַרפט אויף מיר אויגען,
ער האָט פאַר מיר דרשה געשאַנק,
ער האָט פאַר מיר אַ טיראַלסקע בהמה,
צו איהר נאָך אַ ציעג אין נדן,
אָט בין איך מיר געוואָרען כדומה,
פון אַן אַלטען בחור — אַ יונגער מאַן.
מיין גליק האָט גענומען דאַן שפּיעלען,
אַ פּאָר טויזענד ווי איך האָב נאָר געהאַט,
דאַרף זיך מיר צו מיין אומגליק פערוועלען
צו ווערען אַן אַריסטאָקראַט.

3

ענטזאַגט באַלד דעם אידישען רבי'ן,
פון אַ אידישען ספר קיין שפור;
איינגעפיהרט אַ קריסטליכען לעבען,
מען זאָל מיינען דאָס איז קריסט פון נאַטור;
קריסטמעס געשטעלט מיר אַ יאָלקע,
בעפוצט איהר מיט פרוכטען, מיט ליכט,
אַ נדבה אויף אַ רוסישע „קאָשצאָלקע"
און קריסטליכע בעדיענונג איינגעריכט —
אי אַן אַם, אי אַ דיענסט, אי אַ קוטשער,
קאַצאַפּעס אין געשעפט, אומעטום,
אַ באָנע, אַ לאָקאַי, אַ שווייצער,
אין יעדערן פערקליידט זיין קאָסטיום;
שבת געטהאָן ווי אום דער וואָכען,
זונטאג געפייערט אַקוראַט...
דאָס יודענטהום אין גאַנצען פערבראָכען,
און געוואָרען אַנ'אַריסטאָקראַט.

4

מיין ווייב — די ישוב'ניצע די פּראָסטע —
זי טאַנצט מיר אויך נאָך צום גראַם,
געוואָרען גיך אויס בעל הבית'טע,
אויס ווירטהין, אויס ווייב, נאָר „מאַדאַם";
ביז האַלבען טאָג געלעגען אין בעט.
— זי וואָר נעכטען אויף מאַסקאַראַד —
דערנאָך ערשט געמאַכט די טואַלעט,
אַרויסגעפאָהרען מיט שיק, מיט פּאַראַד;
אָפּגעשטאַט אַ צוויי־דריי וויזיטען,
געקומען אַ היים מיט קוראַזש,
געהייסען איבערשפּאַנען דעם שליטען
און באַלד — אויף טעאַטער „בעלעטשאַזש";
אַן אָרימאַן אין קאָרידאָר ניט דערלאָזען,
דאָס האָט זי געהיט ווי אַ כוואַט,
וואו אַ איד, האָט זי פון זיך געבלאָזען,
זי איז שוין אויך אַריסטאָקראַט.

5

די אַם, און די דיענסט און די באָנע,
האָבען מיט די קינדער אַ פעולה געטהאָן,
אַז דער איד איז אַ שד, אַ סכנה.
שריי־זשע „סמערדיט"! פּאַשאָל וואָן!"
זיי האָבען די קינדער געלערנט
צוזאַמען מיט די מילך פון די בריסט:
— „צייט דער איד האָט גאָטעס זוהן ערצערענט,
„איז ער פערבליבען אויף אייביג פערוויסט,
„הפקר איז אַלץ וואָס איז זיינע,
„הפקר זיין לעבען, זיין געלט".
און איך פלעג עס הערען די טענה,
און דאָס האַרץ האָט מיר דאַמאָלס געקוועלט;
מיינע קינדער זיינען פערבליבען
שונאים דעם כלל און דעם פּרט, —
ניט מיר מיינט מען, נאָר — די א י ד ע ן די דיבען,
איך בין דאָך — „אַריסטאָקראַט!"

6

מיין טאָכטער פלעגט אויסגעהן שפּאַצירען
אין ברילען, מיט דאַרווינ'ס אַ באַנד;
קאַוואַלערען פלעגען איהר שטענדיג פיהרען
מיט אָפיצערען געאָרעמט ביים האַנט.
ניט געוואוסט וואו די קיך איז געשטאַנען,
ניט געוואוסט פון אַ ווירטהשאַפט אין הויז,
אַ בוך האָט זי אַזוי פיעל פערשטאַנען —
פיעל איך די גמרא אין קלויז;
ביים פּיאַנאָ פלעגט זי לייטען אויסגעבען,
ווי אַ קוימענקעהרער עסט ווייסע קעז, —
קיין „גאַמאַ" האָט זי ניט געוואוסט אין איהר לעבען,
קיין „בעקאַר", קיין „בעמאָיל", קיין „דיעז",
דערפאַר פלעגט זי האַסען אַ אידען,
געברענט פראָסט זיין אָרט אין דער טהאָט,
און איך בין געווען פול צופריעדען,
איצט בין איך אַריסטאָקראַט.

7

אין הויז פלעגט שטענדיג זיין בעלער,
צו אַלעמען אַ קאָנטרע־וויזיט,
רוסיש פלעג איך ריידען פול פעהלער,
נאָר קיין זשאַרגאָן — גאָט בעהיט!
אויף מאַסקאַראַדען פלעג איך מיר פאַרהולען,
אין וואַלצערס, אין קאָנטרעדאַנס;
אין קלוב פלעג איך פיעל געלט פערשפּיעלען
אין סטוקעלקע, אין פּראָפערענס;
ענינים פון אידישען צבור
ניט נעהמען קיין אַנטהייל אין דעם,
אַ מחבר פלעגט ברענגען אַ חבור —
דער דיענער מיט די הינד גלייך אויף עם,
אויף פסח קיין קמח עניים,
קיין הקדש, קיין שוהל און קיין שטאָט,
אויף מיין שוועל ניט אַרויף די גבאים,
איך בין דאָ אַריסטאָקראַט.

8

מיין זוהן גיב איך שטודירען,
אין דאָס לעצטע פּונק לעשט זיך אויס גיך;
ער זעהט דאָך ווי צו הויז פלעגט זיך פיהרען,
אָט האָט ער אַ ביישפּיעל פאַר זיך —
אַ רייך קינד און ווייס פון קיין גלויבען,
און מיט שלעכטע חברים שפּאַצירט,
פלעגט אָפּט מיך בע'גנב'ענען, בערויבען,
און האָט די רעגיערונג בעהיהרט:
גערעדט אויף רעליגיע, אויפ'ן קייזער,
וואָס יעדעס וואָרט שמעקט מיט סיביר,
אַז איך פלעג מיך געבען אַ בייזער,
מיט פעראַכטונג, אויסגעלאַכט מיר;
מיין האַרץ איז אין מיר שיער צושפּרונגען,
„מכת דם" ווי פּרעה געהאַט,
אַ בת קול האָט מיר דאַן געקלונגען,
אַז דאָס איז אַן אָנפאַנג פאַר „אַריסטאָקראַט".

9

מיין ווייב — האָבען געזאָגט אַריסטאָקראַטקעס —
אַז אַ געזונדע פרוי איז זעהר געמיין,
אַ רויטע געזיכט פּאַסט פאַר די יאַטקעס,
אַ „מאַדאַם" קליידעט „בלאַס" זעהר שעהן...
האָט זי אויף זיך גענומען אַ נדר
— זיצענדיג אויף מאַסקאַראַד —
אויף זומער צו פאָהרען אין די בעדער
אָבצוצעהרען זיך אין מאַרינבאַד.
צוריק איז זי געקומען אַ בלאַסע,
דאַר ווי אַ סקעלעט, ווי אַ כאָרט,
און דאָ פרעגט מיר די באָנע אַ קשיא:
צי זאָל זי איהר אָבטרעטען דעם אָרט....
דער פעבעל מיט אינזעקטישע נגונים,
האָבען מיין נאָמען בעפלעקט און בעשטאָט,
האָב ברודער „צ פ ר ד ע און כ י נ י ם"
דו ביזט דאָך אַן אַריסטאָקראַט.

1963
MUSIC LP

2

וואו נעהם איך פליגלען צו אייך צו פליהען,
זעהן וואו איהר דאַרט אין בילדונג האַלט;
ווילט איהר זיך גאַר וועגען דעם ניט בעמיהען;
איהר זייט נאָך ווילד, אין אָפּגעשטאַלט;
אָדער איהר זייט שוין א ל ע ס דערגאַנגען,
די פערבאָרגענע נאַטור — מיט גייסטער צוגלייך;
איבעראַל איז אייך ליכטיג, קיין פאַרהאַנג פערהאַנגען...
אַה, גליקליכע מענשען, אזוי וואויל איז אייך!

אַ בריאה פון דער מוטער ציון

1

דורך די פּאָעטען, די שטענדיגע היטער,
וואָס גאָט האָט זיי ביי מיר פאַר וועכטער געשטעלט,
שיקט אייך א בריוועל, איך ציון, די מוטער,
צו אייך, מיינע קינדער, פון צווייטען זייט וועלט.
געגריסט זייט פון מיר און פון אייערע שוועסטער,
פון כרמל, לבנון, פון יפו ביים פּאָרט,
פון די וואַנט פון מקדש, דער מויער דער פעסטער,
פון הר הזיתים, דער הייליגער אָרט,
פון הרמון, פון ירדן, דער שפּאַציר דער בעסטער,
וואו איהר פלעגט יונגערהיים שפּילען זיך דאָרט.

2

פרעהליכע בשורות קען איך אייך מיטטהיילען,
מיין יוגענד ווערט איצטער צוריק אָבגעפרישט,
עס קומען די קינדער די וואונדען צו היילען,
צו בויען די חורבות, וואָס שטעהען פארוויסט.
זיי גרינדען קאָלאָניעס, און זעצען זיך ווידער
צום טיש ביי דער מוטער, ווי מוטיג, ווי פריי,
און עסען און טרינקען און זינגען זיך ליעדער;
די שפּראַך און דער ביבעל לעבט אָפּ אויף דאָס ניי;
און זיינען גאַנץ גליקליך און לעבען, ווי ברידער;
מיין הארץ קוועלט צו שטעהן און צו קוקען דערביי.

3

נאָר פון אייך, מיינע קינדער, האָב איך קיין געריסען,
איהר האָט זיך, אפנים, פערגעסען אָן מיר;
איהר ווילט פון דער מוטער, פון ציון ניט וויסען
עס גיט פון אייך קיינער, וואָס עפּענט מיין טהיר.
ביי מיר בוים מען שטעדט, עס בליהט נייע נעמען
דערמאָנט אייך ווער „ציון", — גלייך לאַכט איהר איהם אוים
מיט אייער מוטער דאַרפט איהר זיך ניט שעהמען:
זי וואַר, און זי האָפט ווידער זיין אמאָל גרוים.

מיינע געפיהלען

1

א טענה האָב איך גאָט צו דיר:
דאָס הארץ וואָס דו בעשאַפסט אין מיר,
איז זי פערקניפּט,
אין דיין פאָלק פערליעבט,
וואָס דו ציהסט פון מצרים ארוים,
איך זאָל עטוואָס שפּירען,
מען וויל זי בעריהרען,
גיסט זי זיך ווי וואַסער אוים.

ביי אונז אויף דער ערד:
מען איז בלינד
ווי א קינד
מען ווייס קיין אָנהויב ניט,
עס האָט קיין ווערט
וואָס מען קלערט,
מען מאַטערט מאַרך אומזיסט.
וואָס איז די לעבענס קוועלע.
ווי דיינקט זיך אין דער שטיל?
וואָס איז גייסט און — זעעלע,

Band 7

4

איז אייך דאָרטען גוט און איהר מאַכט פיין א לעבען,
פרעהט מיר מיין הארץ, אז מיין קינד לעבט דאָרט פריי.
מעגט איהר זיך אודאי דאַמיט איבערגעבען
צו נעמען אַנטייל אין ציון'ס געביי;
נאָר מיר האָט די פּראַקטיקע לאַנג שוין געוויזען,
אַ פּראַקטיקע וואָס דויערט באַלד צוויי טויזענד יאָהר,
אַז אַנטיסעמיטען, ווי דערנער, ווי שפּיזען, —
האַסטען אייך פלוצלונג ווען איהר שטייגט אין פלאָר,
איהר ווערט גיך פון ווירטה און פון הויז אויסגעוויזען:
היינט זוך פון דאָס ניי איצט א וואוינונג, א סמאָר.

5

טויזענדער יאָהרענלאַנג זיינען פאַראיבער,
עס קומען אָן פעלקער צו מיר אַלערליי;
מיין ערד גיט קיין פּרוכטען, מיין לופט — געלער פיבער,
דען איך לייד קיין פרעמדע, איך שטים ניט מיט זיי.
ווי מיינע קינדער זיינען אָנגעפאָהרען,
געגרינדעט קאָלאָניעס מיט גאַנץ ווייניג געלט,
גבורים און העלדען ווערען דאָרט געבאָרען,
די אלערליי פיבערס איז דאָרטען געפעהלט, —
זיי פליהען זיך גליקליך, עס בליהען די יאָהרען,
ווי אין שלמה'ס צייטען, א פרעהליכע וועלט!

6

אַ אידישע שטאָט איז נויארק די גרעסטע;
איהר געפינט ניט איהר גלייכען אין דער גאַנצער וועלט,
און פון אלע לענדער קומען צו מיר געסטע:
איך בעטראַכט מיינע קינדער — אמעריקא פעהלט!
האָט איהר זיך מיט ציון אויף עוויג געזעגנט?
אין הארצען פערלאָשען דעם לעצטען פונק?
פרעמד, ווי מיר וואָלטען זיך קיינמאָל בעגעגנט,
איהר גאַרט מיך ניט זעהן, אייך דורשט ניט קיין טרונק.
געדענקט, פּילייכט טרעפט אייך, עס שנעעט צי עס
רעגענט, —
צום אַנדענקען נאָט אייך מיין בריעף און מיין וואונק.

Band 8

2

מיין הארץ עלעקטריש' קראַפט האָט
מיינע נערווען — א טעלעגראַפענער דראָט,
איין ברעג איז אָנגעטהאָן
אויף מיין נאַציאָן,
דער צווייטער ברעג קומט מיר צום לונו;
זיי זאָל וואָס געשעהען,
איך זאָל עס הערען, צו זעהען,
פליהט מיר אין הארצען דער פונק.

10

ווי דער פּעבעל האָט מיך אָבגעשטויסען,
ביי קריסטען פאררעכענט פאַר דול,
דעם גלויבען איז שוין צו שפּעט צו טוישען...
האָב איך אויפגעקעלרט א רעפאָרמירטע שול,
דעם שבת אויף זונטאג פערבייטען,
אָן אָרגעל, פון קריסטינס א כאָר,
דאַוונען אָהן היטלען ווי „ביי לייטען",
און צוזאַמען מיט פרויען צו-פּאָר;
אַ סידור פון בערלין אויסצושרייבען,
פון גייגער'ס גע'רעפאָרמירטעס הויז,
פון דאַוונען א צעהנטעל זאָל בלייבען,
וואו „ירושלים", וואו „משיח" — אַרויס,
צו מיין דעה דערטאַפּט באַלד אַ קרוב,
דאָ האָט די השגחה קיין ברירה געהאַט,
טאָ נאַ-זשע דיר די פיערטע מכה „ערב",
דו ביזט דאָך אָן אַריסטאָקראַט.

11

אָט דאָ האָב איך דערזעהן צו מיין שאַנדע,
אין וואָס מכת „ערב" בעשטעהט:
חיות, א „באַסע קאָמאַנדע"
האָבען אונזער שטעדטעל מיט פעדערען פערשנעעט.
מיינע דיענער האָבען זעלבסט אָנגעוויזען
וואו עס ליעגט ביי מיר ציערונג אין פּעק;
געענדיגט די שעפסעלע גריזשען,
און גלייך איבער'ן שטעדטעל אַוועק;
מיין זוהן אַז מען גיט איהם „פּאָ שייע"
האָט ער מיר אַ קשיא געפרעגט:
„ראַזווע מי טאָזשע יעווראַאי?"
אָט די קשיא האָט מיר פאַר אַ תירוץ געקלעקט.
מיר זיינען אַוועק באַלד קיין קיעוו,
אָבער דעם זעלבען פּעסט האָט זי אויך געהאַט,
דיר קומט דאָך דער „דבר" מיט חיוב,
דו ביזט דאָך אָן אַריסטאָקראַט.

12

אין קיעוו האָבען מיר זיך געוואָגעלט
אַז מיר זיינען אין אַ סקראָפּעל אריין,
מיט שטיינער האָבען קאַצאַפּעס געהאָגעלט
נו, „שחין" און „ברד" מוז דאָך זיין. —
ווי קין האָט מען אונז געשליידערט,
צום גרענעץ, קיין עסטרייך, קיין בראָד,
דאָרט האָט געשווירבעלט, געדרודערט
פון בערויבטע א גאַנצער נאָראָד.

צו די שטערען

אויף אייך שטערען, געהט ביי אונז אַ זאָגע,
אַז יעדערער פון אייך, איז א גאַנצע וועלט:
מיט ים מיט יבשה, מיט נעכט און טאָגע,
איהר זייט מיט מענשען אויך בעזעעלט;
אייך זעהען, בעטראַכטען ווען איך וואָלט קאָנען,
צו האָט איהר אויך פעלקער, מיט אונזער ערד צוגלייך,
אָדער איהר ווייסט ניט, פון פערשיעדענע נאַציאָנען;
אָה, גליקליכע מענשען! ווי וואויל איז אייך!
ביי אונז אויף דער ערד:
פרידען, שטיל
ווי מען וויל,
גיט גאָר ניט אין לאַנד,

ביז פּופּצעהן טויזענד מענשען אָנגעהאַנגען
אויף גאַליציען, וואָס איז זעלבסט הונגעריג,
ברויט אז מען פלעגט נאָר דערלאַנגען —
פערשלונגען ווי דער היישעריג,
פון דעם היישעריג דער „ארבה", ווי א כמאָרע
האָב איך שוין קיין קרעפּטען געהאַט.
דיר קומט דאָך דער ארבה, ווי פרעה,
האָסט דאָך געוואָלט זיין אָן אַריסטאָקראַט!

13

אַ דירה האָב איך געהאַט דאָרט א פיינע,
אין א פינסטערען קעלער דאָרטען,
האָב איך דען צו גאָט א טענה?
„חושך" קומט מיר על פי דין.
פון די גרויסע מיטינגען-סך'ען,
וואָס מענשען האָבען געלט אויפגעמאַכט,
ברייגנט מען אונז עסען און זאַכען.
אויף די באַהנען צום ים גלייך געבראַכט,
ווי מען זעצט אונז אַוועק אויף די שיפען,
ווערט פלוצלונג א גאַנצער געשריי:
זשאַנדאַרען האָבען מיין זוהן אָפּגערופען,
פערהאַפטעט, געפיהרט קיין ראָסיי.
פון מיין בכור, מיין איינציגען יורש,
קיין געריס עד היום ניט געהאַט,
טאָ נאָ דיר שוין „מכת בכורות"
און זיי שוין אוים אריסטאָקראַט.

14

פסח תקוה האָט אונז שוין צוגענומען,
געגעבען א פעטע שטיק ערד,
פערהאָלפען אין אביסעל מזומן
געקויפט מיר בהמות מיט פערד;
מיר בעאַרבייטען די קאָלאָניע גאַנץ פּראַקטיש,
פון צייטונגען ווערען מיר געהערט,
די וועלט קען עס זעהען אלעס פּאַקטיש
אַז דער איד איז אויך פעהיג צו ערד.
עס לערנען אונז די צרות, די נויטען:
אַז דער איד מוז זיין „איד" איבעראַל,
איין איד מוז זיך בינדען צום צווייטען,
זאָנסט געהט פערלאָרען דער „כלל".
אַז די מכות האָב איך אין רוסלאַנד געקריגען
עס איך היער די קניידלעך צו זאַט,
אין פעלד זינג איך מיט פערגעניגען,
אָט דאָס ליעד פון „אריסטאָקראַט"...

Band 6

מיליטער
וואָס מעהר,
אימער דעם שווערד אין האַנט!
ענגלאַנד מיט אינדיאַנער
שנאים פון דער וויעג,
טערקען מיט סלאַוויאַנער
אייביג שטרייט און קריעג.
דער שווערד
אויף דר'ערד
רוהט ניט איין מינוט,
רק שטרייט
און שניידט
אַז די ערד פארזינקט אין בלוט!

3

קוועק-זילבער איז מיין נאַטור,
און אידען מיין טעמפּעראַטור:
ווען זיי לייכט די צייט
די זון פון פרייהייט,
הויבט מיך אין דער הויך מיין קאָפּ.
ווען שנאה און קעלט
פערפריהרט זייער וועלט,
פאַל איך אראָפּ און אראָפּ!

4

ווארום גאָט בין איך אזוי געקוועלט,
ערגער פון דער גאַנצער וועלט!
מען זעהט דאָס פאָלק פאַלט
און מען בלייבט זיך גאַנץ קאַלט,
קיינעם גיט דאָס ניט אַ ריהר!
איך זאָל נאָר וואָס לעזען,
וואָס דאָרט איז געוועזען,
פערגליווערט דאָס בלוט גלייך אין מיר!

5

אין א שטאָדט אז עס טרעפט א בעפאַל,
אַ גזירה עס קומט אויפ'ן כלל,
א גאַזעט, אַ יודעפאָב
טרעט זיי אָן גראָב,
צעשפּרינגט מיר אויף שטיקער מיין האַרץ!
איך קען שוין ניט האָפען,
אויף עסען, אויף שלאָפען
ניט איבערצוטראָגען דעם שמאַרץ!

6

מיר בעשולדיגט א אידען אין סוד —
ברענט מיר דער ספק ווי גלוטה:
איז ער נעבאך ריין,
נאָר עס העלפט ניט זיין ניין,
פּלאַצט מיר בודאי מיין גאַל;
איז ער אַ בעל עבירה,
האָב איך דערפאר מורא
פאר דעם חילול השם אויפ'ן כלל!

7

אַ איד זאָל וואָס ניט פיינעס טהאָן,
פאַלט מען באלד אויפ'ן כלל אָן,
עס ווערט א געשריי,
זשיד און יעוריי,
כאָטש ער בייט שוין לאנג זיין גלויבען אויס;
פון די בעריהמטע פערזאָנען
וועט מען קיינמאָל דערמאָנען,
אז ער שטאמט פון אידען ארויס.

8

זעה איך א פערדאָרבענהייט עטוואס,
אַ איד גיט דאָרט א פאַלשע מאָס,
קיין סאָוועסט האָט ער גאָר ניט,
און טהוט וואָס מען טאָר ניט,
וויינט מיר מיין האַרץ אין דער שטיל!
איך ווייס, אַז דער דלות
ער מאַכט עס אַלעס,
דער גלות פערדאָרבט זיי זאַ פיעל!

9

ווען איך געה פארביי א שול
און זעה דאָרט שמוציגקייט פול,
גיט מיר אַ נעהם
דער חילול השם,
מיין בלוט שפּריצט פון הארצען ארויס;
מיר טראָגען דעם גלויבען
דעם ריינעם פון אויבען
און ווי שמוציג דאָס זעהט ביי אונז אויס!...

10

ווען איך זעה אַן אַריסטאָקראַט
פיהרט דאָרט א גאַנץ רייכען שטאָט,
בלייב איך אין אונמאכט,
ווען איך בעטראַכט:
וואָס האָט דאָס פאָלק פון איהם פּראָפיט?
אַקטריסעס מיט באָננעס,
די טהייערע מתנות,
און אויפ'ן כלל איין פעניג ניט!

11

האָסט מיך גאָט אין אזוי אַ צייט געבראַכט,
וואָס דאָ איז טאָג, און דאָ איז נאַכט;
דאָ שטעהען נאָך קאָזאַקען
די פאות אונז האַקען,
מען טרייבט אונז אין ראַבינער שול;
פּלוצלונג אַ ווינטער,
מען שטופט אונז אהינטער,
אין גימנאזיום זיינען אידען צופול.

12

איך ווייס גאָט, אַז דו ביסט גערעכט:
ישראל איז אַוועק שלעכט,
האָסט איהם אין יעדען לאַנד
געפיהרט פאר'ן האַנד,
פּלוצלונג ער וויל געהן אַליין,
פאָר אַ בחור אָן אַלטען
פאר'ן פאַלע זיך האַלטען,
זאָגט ער, עס איז איהם ניט שעהן.

13

ווי דו זעהסט ער בראַקירט מיט דיך,
האָסטו איהם געלאָזען פון זיך;
ער איז אַוועק
ווייט, ווייט אַ שרעק,
ער זינגט שוין גאָר א פרייע ליעד;
נאָר אַ באָסע-קאָמאַנדע
דערמאָנען איהם מיט שאַנדע,
אַז ער איז געבאָרען אַ איד.

14

אמת, אַזוי דאַרף ניט זיין,
ער איז אומגערעכט, ער לאָזט דיר איין,
פיהר-זשע זיך מילד,
מיט זיינעם א שולד,
פערזינדיגט, טאַ נעהם שמיים איהם אָפּ;
אָבער ווער קען עס דולדען,
אַז פאר די קליינע שולדען
דערלאַנגסט איהם מיט א דובינע אין קאָפּ?!

Nathaniel Arthur Entin

Nathaniel Arthur Entin is a many faceted individual. His major occupation is that of Hebrew Education in which field he enjoys an international reputation as an expert in audio-visual techniques. Competing for attention are his interests in music, art and drama. He is an excellent cantor possessing a rich bass-baritone voice that is equally at home in the operatic repertoire as in the simple, warm style of the yiddish folk song.

Backing this array of achievements are years of study and experience in all these disciplines. He is a graduate of the Teachers Institute of the Jewish Theological Seminary of America. He received his cantorial training at the Hebrew Union College of Education and Sacred Music where he earned an M.A. degree in Sacred Music. It was in doing research for his Master's Thesis that Cantor Entin came upon a collection of songs by Elyakum Zunser. Since that time he has lectured about Zunser and has sung his songs in many locales ranging from kibbutzim in Israel to summer camps in America, always revealing to delighted audiences the basic truths of Zunser's philosophy and the unaffected beauty of his melodies.

Cantor Entin is a Bostonian by birth, a New Yorker by professional training and a resident with his wife and two children of suburban Philadelphia where he is engaged as the Educational Director of the Beth Sholom Congregation Religious School, Elkins Park, Pa.

1963
MUSIC LP